Jaargang 107. Vrijdag, 25 Augustus 1848. N°. 68.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD VOOR DE STAD GRONINGEN EN OMMELANDEN.

AANBESTEDING VAN
TURF EN BRANDHOUT VOOR HET RAADHUIS.

BURGEMEESTER en WETHOUDEREN der Stad *Groningen* gedenken bij Inschrijving, ten dienste van het RAADHUIS, aan te besteden de LEVERING van:
1. 600 Tonnen BARGER TURF.
2. 800 Tonnen HARDE ZWARTE TURF.
3. 600 Tonnen LANGE ZWARTE GESTOKEN TURF, alsmede:
4. 20,000 Stuks BERKEN BRANDHOUT.

De Voorwaarden van Levering zullen van heden ter STADS SECRETARIJ ter lezing liggen, terwijl tot MONSTER van iedere soort van TURF 15 TURVEN, en van het BRANDHOUT 15 HOUTEN in een' Zak of Mand vóór of op den 9den September ter Stads Secretarij moeten worden bezorgd; zullende bij *ieder* Monster een afzonderlijk Inschrijvingsbriefje moeten worden overgelegd, van buiten voorzien van dezelfde marken als het Monster.

GRONINGEN, 24 Augustus 1848.
Burgemeester en Wethouderen: VAN ITTERSUM.
De Secretaris bij het Bestuur der Stad Groningen:
J. H. M. HORA SICCAMA.

OOSTINDIE.
BATAVIA, 28 Junij.

Met Zr. Ms. stoomschip *Etna* zijn, in den avond van den 13den Junij, te Batavia aangekomen de kapitein der genie *E. C. C. Steinmetz*, en de kapitein-adjudant van Z. Exc. den gouverneur-generaal *T. van Cappellen*, beide behoorende tot de Balische expeditie, en nu belast met het overbrengen van berigten omtrent de gebeurtenissen te Djaga Raga op het eiland Bali, waarvan het verslag hieronder volgt.

Genoemde officieren zijn in den namiddag van den 14den Junij met het stoomschip *Onrust* weder naar hunne bestemming vertrokken.

De door hen medegebragte berigten luiden niet gunstig en komen zakelijk op het volgende neder:

Op den 7den Junij werd eene aan het strand liggende kampong, bijna zonder eenigen tegenstand, door onze troepen bezet; men wilde daardoor onze landing beschermen. Op den 8sten des ochtends stond de 2de kolonne, majoor *Sorg*, in positie tegen Boenkoelan, dat door duizenden vijanden bezet was, waarvan slechts weinige met geweren, meest alle met zeer lange lansen gewapend waren. Onder de bescherming dezer kolonne had de ontscheping der drie nog overblijvende kolonnes plaats. De 1ste kolonne, luit.-kolonel *Sutherland*, welke nagenoeg te 6 uren aan land gezet was, nam positie in de linie ter linkerzijde van de 2de kolonne; daarop volgde later de 3de kolonne, luit.-kol. *Le Bron de Vexela*, en eindelijk de vierde kolonne, majoor *de Vos*. Zonder de geheele artillerie af te wachten, waarvoor het hooge rijstveld een moeijelijk terrein was, besloot de opperbevelhebber, de generaal-majoor *van der Wijck*, daar de vijand steeds stouter werd, den kampong *Boenkoelan* met kracht aan te vallen. Te 10½ uur was dan ook de vijand uit den kampong gejaagd, een groot aantal dooden in en voor denzelven achterlatende. Ons verlies werd geschat op 1 officier, 2 Europesche manschappen, 5 inl. manschappen aan dooden, en 1 officier, 2 Europesche en 5 inlandsche manschappen aan gekwetsten. Hoe gaarne de bevelhebber ook tot Djaga Raga wilde voortrukken, moest hij, wegens de vermoeijenis zijner troepen, van dat voornemen afzien, zoodat de kampong tot nachtverblijf diende, niet zonder dat de vijand onze troepen gedurig aantastte.

Den 9den Junij, des morgens te 6 uren, rukten de troepen op naar de versterking te Djaga Raga, die op ongeveer 3 palen afstands kan geschat worden, de 2de kolonne tot de verbinding met de flotille achterlatende, als twee kompagniën te Boenkoelan en eene te Timor Sangsiet.

De 1ste kolonne maakte het hoofd uit, daar achter volgde de 3de en op deze de 4de kolonne. Op een' paal afstands van Djaga Raga ging de weg in een pad over, dat op 2/3 paal weder geheel te niet ging; er moest dus geheel uit de flank en op één gelid gemarscheerd worden. De artillerie evenwel kwam (de moeijelijkheid van het terrein in aanmerking nemende) vrij goed door. Te midden van een droog rijstveld, waarvan de padie reeds gesneden was, bevonden zich twee groote redouten, zeer hoog van borstweer, ca. 12 voeten, met diepe grachten van ca. 30 voeten omgeven en op de buiten-docering van eene doorloopende bamboezen fraisering en Friesche ruiters voorzien. De eerste redoute had hare regter face gecreneleerd, en was van kanon voorzien, in diervoege, dat zij op eene volmaakte wijze de voorflank der andere redoute flankeerde. Deze had haar kanon en schutgaten op de voorste face. Beide redouten waren door eene regtgaande gracht van nagenoeg 20 à 30 voeten diepte verbonden, in diervoege, dat men tusschen de beide redouten niet trekken konde. De tweede redoute was door vier à vijf andere, die zich volmaakt flankeerden en waarvan de achterste aan een ontoegankelijk ravijn leunde, ondersteund. Het veld, tusschen deze redouten gelegen, was verbonden door eene aaneenschakeling van guirlandes van bamboe-doerie, op groote diepte gezet, die, hoe fragiel zij ook waren, moeijelijk waren op te ruimen, omdat zij door hare buigzaamheid den kap van sabel of mes ontweken.

Op eenen afstand van 4- a 500 passen liet de opperbevelhebber acht mortieren opstellen, die schoone worpen op de beide redouten deden. — Dit was het oogenblik, dat de vijand zijne vuren opende en zijne tegenwoordigheid verkondigde. — Om de werking der artillerie, die zeer blootgesteld was, te ondersteunen, werden de tirailleurs vooruitgebragt, met dat gelukkig gevolg, dat de artillerie, onder de bevelen van den kapitein *Kellerman*, met eene bewonderenswaardige stoutheid, tot op 50 à 100 passen voor de tweede redoute naderde, en aldaar vier kanonnen à 3 pd., twee houwitsers à 11½ duim en acht handmortieren in batterij bragt, welke laatste speciaal onder de bevelen van den kapitein *van Maanen* gesteld waren. De 3de kolonne, onder de bevelen van den luitenant-kolonel *le Brun de Vexela*, kreeg last, om eene omtrekking op 's vijands regtervleugel te beproeven; maar deze ontmoette tot op den rand van het ravijn, dat des vijands regtervleugel dekte, eene aaneenschakeling van moeijelijk te naderen sterkten. De 4de kolonne werd in reserve gehouden. Het vuur, en een in den hoogsten graad hardnekkig geleverd gevecht, aan de eene zijde door eene magt, die betrekkelijk gering, geheel ongedekt, blootgesteld was aan het vuur, dat door schietgaten op de weinige accessen naar 's vijands positie was gerigt, en aan de andere zijde van eenen tienvoudig sterkeren vijand, die achter hooge borstweringen gedekt stond, konden nagenoeg een half uur aangehouden hebben, toen men den 1sten luit. *van Swieten*, gevolgd door een twintigtal inlandsche soldaten, de borstwering der redoute No. 1 zag beklimmen.

Vóór dien tijd was ook de redoute No. 2 door den vijand verlaten, maar vermits men niet dan door de poort in dezelve komen konde, en de toegang tot dezelve door de opgegevene verbindingsgracht tusschen de beide redouten ongenaakbaar was, konde men die redoute niet spoedig genoeg bezetten, hetwelk dat gevolg had, dat de helft der vlugtelingen uit de redoute No. 1 terstond weder in de redoute No. 2 trokken, en nu het vuur met een nieuw geweld weder aanving. De andere helft der bezetting, uit redoute No. 1, daalde in een zeer diep ravijn, trok onzen regtervleugel om, en chargeerde met zeer geweld in onzen rug, vergat een peloton infanterie, dat ter observatie van voormelde beweging opzettelijk opgesteld was, en liep op drie pelotons infanterie in, die de majoor *de Vos* had moeten opstellen, mede met het doel, om deze tournerende beweging gade te slaan. Een goed stand houden en een wel gerigt twee geledeeren vuur, waarbij de voorsten vielen, weerden dezen aanval af, die in den hoogsten graad noodlottig had kunnen zijn; verscheidenen der onzen werden met de lans geveld.

Inmiddels had de kompagnie van den kapitein *Dostal*, ondersteund door den luit.-kol. *le Bron de Vexela*, met de kompagnie Europeanen, eene der achterwaarts gelegene versterkingen genomen. Tweemaal werd deze kompagnie weder uitgeslagen; driemaal herhaalde zij den aanval, steeds kwamen versche vijandelijke troepen opzetten, die, daar de keel open was, een vastnestelen onmogelijk maakten.

De luit.-kol. *Sutherland*, geholpen door den kapt.-ingenieur *Steinmetz* en den 1sten luit. *Deeleman*, die met veel stoutheid eene brug over de verbindings-gracht gelegd hadden, deed eene poging, om de redoute no. 2 in de keel te nemen, maar deze moedige daad was vruchteloos. De kapt. *Boos*, die met de Afrikaansche kompagnie van de 3de kolonne op de voor- en regter face der redoute genesteld was, kon de kinderhissen, welke eene beklimming in den weg stonden, niet opheffen.

Het was omstreeks tien uren en alle ammunitie verschoten. Granaatworpen bleef er geen enkele meer over, de infanterie had geene patronen meer, twee raderen van den houwitser, onder bevel van den 1sten luit. *Netscher*, waren stuk geschoten, een affuitboom der kanonnen was gebroken. De bevelvoerende generaal gaf bevel, om ten spoedigste alle ledige ammunitie-kisten terug te zenden, en nieuwen voorraad te halen, onder dekking van den ridmeester *Couperus* met zijne huzaren, en besloot, om de redoute no. 1 sterk te bezetten, de troepen te doen rusten, en later den aanval te hernieuwen. Maar de manschappen waren in den letterlijken zin afgemat; op deze hoogte was noch water, noch middel om het te bekomen; met de gekwetsten was de meerderheid der kolies naar het hospitaalschip gezonden, vergezeld, gelijk dit bij alle gevechten plaats heeft, door valide manschappen, om tot hulp te strekken. De groote sterkte des vijands veroorloofde hem de gemeenschap te onderscheppen. De kolies hadden alle levensmiddelen weggeworpen. Het was dus dringend noodzakelijk geworden, naar het strand terug te keeren, om de manschappen te doen rusten, verversehen en de kolonnes op nieuw te organiseren, te meer daar de sterkte des vijands zoo groot werd, dat hij eenen uitval op onze [illegible]. De terugtogt was nu gelast; eene hoogst moeijelijke operatie in de gegevene omstandigheden, vooral om, zonder geëntameerd te worden, het défilé man voor man te kunnen doortrekken. De artillerie door het défilé heengetrokken zijnde, volgden de overige troepen. De luit. *van Swieten*, die nog steeds de redoute no. 1 bezet hield, heeft, zonder eenig verlies te ondergaan, hoezeer sterk ingesloten, met veel geluk en beleid, zich weder bij de hoofdtroep weten te vervoegen. De terugtogt werd van stelling tot stelling, en steeds zoodanig geëchellonneerd, dat men niet geëntameerd konde worden, tot aan het strand volbragt, alwaar de laatste troepen omstreeks 2½ uur 's namiddags aankwamen, en eene positie tegen overval gedurende den nacht, alles bivouakkerende, innamen.

Het verlies op de beide dagen van den 8sten en 9den heeft bedragen, aan gesneuvelden en gewonden: 14 officieren, 104 Europeanen, 25 Afrikanen en 113 Inlanders.

De gesneuvelde officieren zijn: kapt. *G. J. Donleben*, kapt. *M. L. Dostal*, 1ste luit.-adj. *H. J. van der Wijck*, 1ste luit. *J. C. Ulenbeck*, 1ste luit. *C. S. Ulenbeck*, 2de luit. *J. J. A. Wichers*.

De gewonden zijn: kapt. *J. W. Mac Donald*, 1ste luit.-adj. *E. A. Hartink*, 1ste luitenants *W. A. C. Ardesch*, *C. F. J. Kern* en *J. R. Penning Nieuwland*; 2de luits. *J. G. C. van Heemskerck*, *M. H. Dickmann* en *P. T. Prager*.

Ongelukkig dat wij het verlies van zoo vele braven hebben te betreuren; hunne nagedachtenis blijft bij ons in eere, en menige traan van weemoed wordt daaraan gewijd. Dit verlies wordt niet vergoed door het zeer groot aantal dooden en gewonden, hetwelk gezegd wordt aan de zijde des vijands te zijn gevallen.

Uit dit verslag blijkt, dat onze troepen, na door eenen onverschrokken aanval, welke hun de grootste eer aandoet, de voornaamste versterking te hebben bemagtigd, uit gebrek aan ammunitie en water, die stelling weder hebben moeten ontruimen en den gevaarvollen terugtogt met de meeste orde hebben volbragt.

In verband met de staatkundige gebeurtenissen van meer algemeenen aard, zullen de operatiën der expeditie, zoo veel mogelijk, worden bekort en bespoedigd.

— Ten gevolge van de aanhoudende zeerooverijen, door de onderdanen van den sultan der Soloo-eilanden gepleegd, is door de Regering besloten, vertoogen hier tegen in te brengen en werd met den hiertoe strekkenden brief belast de kapt. luit. ter zee *v. Braam Houckgeest*, komm. van de brik *de Koerier*, welke, vergezeld door de brik *de Haai*, onder bevel van den kapt. luit. ter zee *Stavenisse de Brauw*, den 18den April ter reede van Soloo is aangekomen. Den 19den werd de brief plegtiglijk afgehaald door vijf zendelingen van den sultan. De hr. *van de Dungen Gronovius*, gepensioneerd ambtenaar, welke de zendelingen vergezelde, werd niet zeer vriendelijk ontvangen, daar verschillende Datos verlangden, dat hij tegenwoordig zoude blijven bij de lezing van den brief; hem werd eindelijk vergund naar boord terug te keeren. Den 20sten kwamen drie Orang-Kaija namens den sultan zeggen, dat men te vergeefs naar den broeder van den sultan van Batjan, welke weggevoerd en wiens teruggaaf verlangd werd, gezocht had, en dat men daartoe langer dan drie dagen, in den brief als termijn gesteld, noodig had. Men gaf ten antwoord, dat men geen langer uitstel kon gedoogen. Tegen den avond kwam een brief van den sultan, weder een ontwijkend antwoord behelzende, en waarin verscheidene punten onbeantwoord waren gelaten. De kapt. luit. *v. Braam Houckgeest* zond de boodschap terug, dat hij, daar ook geen van de vele geroofde Nederlandsche onderdanen uitgeleverd waren, moest denken, dat de sultan vijandig gezind was tegen het Nederl. gouvernement, en verklaarde hij aan den sultan het volle uitstel van 3 dagen te laten, om aan de vorderingen te voldoen.

Op den avond van den 22sten was de gestelde termijn van 3 dagen verstreken, doch eerst te 8½ uur van den 23sten werd het vuur aan boord van de beide schepen geopend. Te 10 uren werd de gewone Soloosche vlag van een der forten geheschen, en ons vuur werd langzaam, doch met juistheid uit meerendeels onzigtbare schietgaten beantwoord. Nadat men een uur lang den vijand granaten toegezonden had, zonder uitwerking van brand te bespeuren, werden barkassen naar land gezonden, wier bemanning met bedaardheid op vier verschillende punten in huizen en vaartuigen den brand stak. Omstreeks 12½ uur verminderde het vuur des vijands aanmerkelijk en besloot men alzoo tot verwijdering van de batterijen. Ongeveer te 3½ uur werd het anker geligt en verwijderden beide bodems zich, 's vijands batterijen steeds beschietende, tot na zonsondergang, toen het vuur van beide zijden werd gestaakt. Intusschen ging de brand voort; in den namiddag was er een zware brand bespeurd achter de batterijen.

Aan boord van de brik *de Haai* is gesneuveld de bootsman *A. de Jong* en de mandoor der inlandsche matrozen, terwijl 7 Europesche zeelieden ligt zijn gewond. Aan boord van *den Koerier* is niemand gedood of gekwetst. Beide vaartuigen verkregen echter schade door de vijandelijke kogels, die uit 12 en 18 ponds kaliber bestonden. Gedurende het gevecht hebben 26 menschen het middel gevonden, om van den wal te vlugten, en zijn op de schepen opgenomen: zij waren van verschillende eilanden in dezen archipel afkomstig. Deze expeditie, de voorbode van eene grootere, is met beleid en bedaardheid volbragt. De roem van de Nederlandsche wapenen is gehandhaafd, en het Nederlandsch gezag heeft getoond, dat zeeroof niet ongestraft wordt gelaten.

— Op het ontvangen van berigten te Makassar, dat zich, in de nabijheid van Kalatoea, 20 roovers-vaartuigen ophielden, is Zr. Ms. schoenerbrik *Banka* derwaarts gestevend. Een praauw en 3 sampans zijn in onze handen gevallen, welke in brand zijn gestoken en vernield.

— Bij resolutie van den 30sten Mei heeft de Gouverneur-Generaal den wettelijken interest, overeenkomstig art. 1767 van het Kol. Burg. Wetb. bepaald op ½ pCt. per maand of 6 pCt. in het jaar; en met afschaffing van alle daarmede strijdige verordeningen verstaan, dat de hoegrootheid der bij overeenkomst te bedingen interessen voortaan aan *geene* wettelijke beperkingen onderworpen zal zijn.

— President en Directeuren der Javasche bank hebben bekend gemaakt, dat op ultimo Mei in omloop was aan bankbiljetten een bedrag van *f* 4,796,050.

— Ten gevolge van de ongunstige berigten uit Europa, waren bijna alle orders tot inkoop van producten ingetrokken, en voor schepen, die onbevracht uitkwamen, was het allermoeijelijkst eene retourlading te vinden. De *Anna*, naar Rotterdam bestemd, had een gedeelte eener lading op vracht gevonden tot den genoteerden koers; het ontbrekende werd gescheept voor reeders-rekening. De *van der Palm* zou binnen eenige dagen naar Canton zeilen, met eene lading voor rekening van de Factorij en anderen. De vrachten naar Nederland waren voor schepen onder Nederlandsche vlag *f* 90 voor rijst, en *f* 95 voor spiker, beiden met 15 per cent, en *f* 95 voor koffij, en onder vreemde vlag voor rijst, arak en tabak £ 3,05 per ton. De wissel op Nederland stond 95 pCt.

— De heer *J. P. Cornets de Groot*, lid van den raad van Indië, is den 15den Junij met zijne familie, met het schip *Rhoon en Pendrecht*, in goeden welstand uit Nederland te Batavia aangekomen.

— Den 16den Mei heeft er eene hevige uitbarsting plaats gehad van den vuurberg *Kloet*, op de grenzen der residentiën Passarouang en Kedirie. Vreesselijke vuurmassa's werden uitgeworpen, welke nedervallende al het boomgewas op den berg hebben verbrand.

Ten gevolge daarvan of in verband daarmede, zijn onderscheidene rivieren in deze beide residentiën buiten hare oevers getreden, waardoor onderscheidene menschen en vele beesten zijn omgekomen; geheele dessa's zijn weggespoeld; verscheidene rijstvelden en koffijtuinen met meer dan 100,000 koffijboomen verwoest; eenige kapitale bruggen, onder anderen die bij de hoofdplaats Kedirie, totaal vernield.

Den 13den Mei werden te Kedirie drie hevige schokken van aardbeving gevoeld. Den 20sten was de *Kloet* nog geheel in rook en damp gehuld, terwijl op verren afstand van den krater een fijne aschregen viel.

DUITSCHLAND.
FRANKFORT, 18 Augustus.

In de heden gehoudene zitting der Nat. Vergadering is aangenomen paragraaf 9 van art. 2 der wet op de grondregten, handelende over de onschendbaarheid van het geheim van den brievenpost, en paragraaf 10 over de drukpers. Deze laatste paragraaf luidt, zoo als zij thans is goedgekeurd, aldus: „Ieder Duitscher heeft het regt, om zijne meening in woorden, geschriften, drukwerken en teekeningen vrijelijk te uiten. Deze vrijheid mag onder geene omstandigheid en op geene wijze, noch door censuur, noch door het stellen van zekerheid, noch door de uitgaaf van staatswege of door het belemmeren der drukkerijen en van den boekhandel, noch eindelijk door postverordeningen of andere beletselen [illegible] ven worden. Over drukpers-delicten zal door [illegible] van gezworenen, volgens eene op te stellen Rijks-wet [illegible] oordeeld worden." De goedkeuring van deze paragraaf [illegible] dezervoege is als eene overwinning van de linkerzijde te beschouwen, daar al de door haar voorgestelde amendementen zijn aangenomen. De eerstvolgende zitting is op aanstaanden Maandag bepaald; aan de ministers zullen dan verscheidene vragen gerigt worden.

Van den 19den. Terwijl men in de Duitsche Nationale Vergadering de gewigtige beraadslagingen over de verhouding van het openbaar onderwijs tot de Kerk en den Staat verwacht, heeft men hier het manifest van het Oostenrijksche ministerie ontvangen, dat zich onbewimpeld voor de emancipatie der scholen van alle toevoorzigt der kerk verklaart, en dat van den staat niet dan zeer beperkt wil hebben.

— Het krediet, door den Oostenrijkschen minister van financiën aangevraagd, is ten bedrage van 20 millioenen guldens.

Van den 21sten. In de zitting der Nat. Vergadering van heden is door den Rijks-minister van buitenlandsche zaken aan de vergadering verkondigd, dat tot gezanten van het centraal bewind benoemd zijn: te Londen *v. Andrian*, te Parijs *v. Raumer*, in Zweden *Welcker*, in Nederland *Compes*, in België *v. Rothenhahn*, in Zwitserland *Raveaux*, — allen leden van het Duitsche Parlement. Verder is aan de vergadering medegedeeld, dat de Regering van Hannover het centraal bewind onvoorwaardelijk heeft erkend.

— In berigten uit Piëmont wordt gemeld, dat de Piëmontesche generaal *Garibaldi*, welke zich met 2500 man te Castelletto bevond, op het vernemen van het sluiten van den wapenstilstand, met zijne soldaten naar Luvino was vertrokken, en zich gereed maakte om aldaar den oorlog voort te zetten.

WEENEN, 19 Augustus.

De heden uit Milaan van den 14den en uit Padua van den 15den ontvangen berigten zijn hoogst belangrijk. Zondag opende Brescia hare poorten voor den veldmaarschalk *d'Aspre*. De stad gaf zich zonder voorwaarden over; 3000 Milanesche en Paviaansche studenten, die tegenstand wilden bieden, zijn door den generaal *d'Aspre* ontwapend. Maandag rukte Prins *Schwarzenberg* Bergamo binnen. De bevelhebber der Piëmontezen te Pizzighetone heeft, voor dat hij aftrok, alles wat zich in de citadel bevond, in de lucht doen springen. Bijna 400 menschen, waaronder vele gevangene Duitschers, gijzelaars, vrouwen en kinderen, hebben daarbij den dood gevonden.

GROOTBRITTANJE.
LONDEN, 19 Augustus.

Woensdag avond heeft de policie in verschillende herbergen in deze hoofdstad talrijke arrestatiën van chartisten bewerkstelligd, van welke velen pistolen, dolken, pieken en ander wapentuig bij zich hadden. Ook aan hunne woningen zijn, bij huiszoeking, wapenen gevonden. Op een kerkhof zijn insgelijks driehonderd scherpe patronen ontdekt. Men zegt, dat de chartisten en de leden der clubs voornemens waren, een' gewapenden optogt te houden en eenige openbare gebouwen aan te vallen.

Het eerste verhoor der gearresteerden heeft plaats gehad; dertig hunner moeten andermaal verschijnen, twee anderen zijn op vrije voeten gesteld.

— Gisteren morgen zijn dertien van verraad en opstand beschuldigde personen van Dublin naar Kingston gezonden, en dáár aan boord eener Gouvernements stoomboot ingescheept, die onverwijld noordwaarts is gestevend. Men denkt, dat fort George, in Schotland, of de gevangenis te Carrickfergus de plaats der bestemming is.

— Gedurende deze week is van edel metaal uitgevoerd naar Rotterdam 12,040 oncen goudgeld en 18,000 oncen zilvergeld, benevens 12,000 oncen aan zilverbaren, enz.

Van den 21sten. Als een bewijs van Londens onmetelijken handel moge strekken, dat in het begin der vorige week op een enkelen dag niet minder dan 89 schepen, schier geheel beladen met verschillende graansoorten, uit havens van het vasteland van Europa afkomstig, voor deze stad zijn aangekomen, behalve nog vele schepen uit andere oorden der wereld; de aldus op dien dag aangevoerde hoeveelheid graan kan minst genomen op ruim 50,000 quarters worden begroot.

FRANKRIJK.
PARIJS, 19 Augustus.

In den nacht van Woensdag op Donderdag j.l. is, ten huize van den generaal *Cavaignac*, eene buitengewone raadsvergadering gehouden, waarin zich bevonden niet alleen de ministers, de prefect der Seine en de prefect van policie, maar ook de president der Nationale Vergadering en een twintigtal vertegenwoordigers van verschillende kleur. Men zegt, dat het doel dier vergadering was, om van wege de uitvoerende Magt eene soort van consult te provoceren over den tegenwoordigen staat der republiek, ten einde te weten, wat men gewonnen of verloren heeft, of zij al dan niet op een' goeden weg is en bovenal, of haar heil afhangt van het nemen van deze of gene middelen.

Vervolgens is er zeer uitvoerig gesproken over de vijandigheid, die zich in de departementen, en zelfs onder het werkvolk te Parijs, tegen onzen tegenwoordigen regeringsvorm begint te openbaren. Het schijnt hoe langer zoo meer de overtuiging te krijgen, dat arbeid en handel onder de republiek niet herleven zullen, en dat misschien een Koning, door eensklaps het vertrouwen te herstellen, aan de maatschappij die vastheid en dat vertrouwen op haar zelve terug zou geven, zonder welke geene nijverheid bestaan kan. Men zag met schrik den winter te gemoet en de cholera, van welke zich onbetwistbaar reeds verscheidene gevallen hebben opgedaan, was niet geschikt, om die bezorgdheid te verminderen.

Toen echter te midden dezer bezorgdheden een zoo genoemde republikein van gisteren de stoutheid had van te zeggen, dat men, alvorens tot de monarchij terug te keeren, zich liever in *de roode republiek* (zoo veel als het schrikbewind) moest werpen, ging er in geheel de vergadering een algemeene kreet van verontwaardiging op, die hem belette zijne gevoelens verder te ontwikkelen, en zoo men verzekert, stond de generaal *Cavaignac* in heftige beweging van zijne zitplaats op, met den uitroep: *Neen! Neen! dat nooit!*

— Als een bewijs, hoe men van de stemming der werklieden, ten behoeve der belangen van het oude koningshuis, partij poogt te trekken, kan dienen, dat de policie zich in eene kunstgieterij der Tempelwijk van een groot aantal dáár vervaardigde ringen heeft meester gemaakt, welke het borstbeeld van den graaf *Chambord* (*Hendrik V*) vertoonden. Ter regter

zijde staat nevens hetzelve een werkman, die met de eene hand eene leliën-kroon op het hoofd van den Prins plaatst, terwijl hij in de andere eene ontbloote sabel houdt. Aan de andere zijde wordt die kroon door een' krijgsbevelhebber ondersteund, die zijn' degen half uit de scheede trekt.

— De policie heeft alle verlofgevingen aan couranten-ombrengers of verkoopers ingetrokken en den verkoop van bladen, prenten, enz. op de straten verboden. Niemand zal dagbladen mogen rondbrengen, tenzij hij daartoe op nieuw gemagtigd wordt en als teeken daarvan eene medaille met zijn' naam en nommer draagt.

— De minister van oorlog heeft de noodige maatregelen genomen, om in de hoofdstad en de forten van Parijs, gedurende den winter, 57 bataljons infanterie en een bataljon genie te legeren.

— De stad Venetië heeft elk aanbod, om met de Oostenrijkers te onderhandelen, afgeslagen en besloten zich tot het uiterste te verdedigen. De voorloopige Regering dier stad heeft daarvan in eene nieuwe proclamatie aan de bevolking kennis gegeven, daarin, onder anderen, gewezen op de natuurlijke ligging der stad, die haar bijna onoverwinnelijk maakt en allen aangespoord, het groote voorbeeld te volgen, dat de Venetiaansche helden vroeger aan Europa gegeven hebben.

— Uit Napels schrijft men, dat de expeditie naar Sicilië, bestaande uit ongeveer 30,000 man, inderdaad reeds onder zeil gegaan is.

— De laatste berigten uit Spanje luiden niet gunstig. In Katalonië is een opstand uitgebroken, naar men verneemt, in eenen liberalen zin. In het zuiden van Spanje is eene zamenzwering ontdekt van de dáár aanwezige Carlistische partij, die het voornemen had, zich meester te maken van de hertogin *van Montpensier* en deze Vorstin uit Sevilië naar het gebergte weg te voeren.

Van den 21sten. De op heden gehouden zitting de Nationale Vergadering is zeer belangrijk geweest. In dezelve is beraadslaagd over het verzoekschrift der Milanezen, waarbij wordt aangedrongen op de gewapende tusschenkomst van Frankrijk in Italië. Men begrijpt ligtelijk, dat dit onderwerp tot eene buitengemeen levendige en dikwerf ingewikkelde discussie aanleiding heeft gegeven. Hoogst merkwaardig is de verklaring, welke de generaal *Cavaignac* heeft afgelegd, dat Frankrijk niets vuriger verlangt, dan den vrede, namelijk den eervollen vrede, in overeenstemming met de waardigheid des lands; — dat Engeland en Frankrijk zich vereenigd hebben, om dien te handhaven, en dat het eene inbreuk op de goede trouw jegens Engeland zou zijn, om thans reeds de maatregelen te doen kennen, welke in overeenstemming met Engeland zullen worden genomen, tot regeling der Italiaansche aangelegenheden. De generaal heeft niet ontveinsd, dat men dikwerf meer moed noodig heeft om tot den vrede, dan om tot den krijg te besluiten; doch heeft tevens gezegd, dat, naar zijne innige overtuiging, de Republiek niet eer op hechte grondslagen in Frankrijk gevestigd zal zijn, — dat de Fransche natie niet eer tot staatkundige rijpheid zal komen, dan wanneer de mannen, die haar besturen, zich zullen bepalen tot de nederige rol van *vredestichters*, en die rol zullen verkiezen boven persoonlijken roem en eer. Ten slotte heeft de generaal verklaard, dat, indien de oorlog noodzakelijk mogt worden bevonden, hij daarvoor niet zal terugdeinzen, en in dit geval zonder bezwaar de gewoonten zal hernemen, welke hij in vroegere veldtogten heeft opgedaan; doch dat hij tot dien tijd het zich tot eene eer zal rekenen, om te trachten door vredelievende middelen al de bezwaren te overwinnen, welke ten gevolge van den staatkundigen toestand van Europa voor Frankrijk mogten geboren worden.

— De *Représentant du Peuple* is voor de derde maal in beslag genomen; evenzoo de *Lampion* en wel om een artikel, dat nog niet verschenen, maar slechts in proef was! Een van de redacteurs van den *Lampion*, de heer *Boyer*, is in hechtenis genomen. Beide bladen, zoowel als de *Père Duchêne* en de *Vraie République* zijn, bij besluit van den generaal *Cavaignac* verboden, te verschijnen, op grond, dat hun inhoud de strekking heeft, om in Parijs woelingen, wanorde en oorlog te doen ontstaan.

— Het derde transport van gedeporteerde opstandelingen, ten getale van omstreeks 400, is heden nacht per spoorweg naar Hâvre gebragt. Men zag onder hen verscheidene uniformen van de nationale en van de republikeinsche garde.

Van den 22sten. In de Nationale Vergadering van heden is aanvrage gedaan ter vervolging van een lid der vergadering (zijn naam is *Caussidière*); zulks is echter geadjourneerd tot het einde der zitting, daar zij geenerlei karakter van urgentie had.

— Het dagblad *la Presse* van heden deelt mede, dat het geen hoofdartikel zal bevatten, zoolang het geene meerdere vrijheid zal hebben, zijn gevoelen uit te drukken.

— Te Venetië heeft den 12den eene volksbeweging plaats gehad. *Manin* is op nieuw aan het bestuur der zaken gekomen, en heeft dadelijk eene stoomboot naar Frankrijk gezonden, om de hulp van dat land in te roepen. Ook de heeren *Tommasen* en *Tosani*, voormalige leden van het voorloopig Bewind der Venetiaansche republiek, zijn den 14den uit Florence vertrokken, om almede te Parijs de onmiddelijke gewapende tusschenkomst in te roepen.

NEDERLAND.

's GRAVENHAGE, 20 Augustus.

Gisteren morgen verspreidde zich alhier het gerucht, dat vele der mannelijke liverei-bedienden van Z. K. H. Prins *Frederik der Nederlanden*, op het huis *de Paauw*, door arsenicum zouden zijn vergiftigd. Door informatie vernam men later, dat 10 à 12 koetsiers of stalbedienden, Vrijdag na den middag, en sommigen des avonds, plotseling ongesteld waren geworden, vooral lijdende aan zware pijnlijke benaauwdheid in den buik, enz. Op last van Z. K. H. heeft het aan dadelijke hulp, zoo van geneeskundigen van het dorp Wassenaar als uit deze stad, niet ontbroken, en het is dan ook daaraan toe te schrijven, dat er, zoo ver bekend is, nog geene slagtoffers te betreuren zijn, en dat eenigen in beterschap toenemen. Z. K. H. heeft zich aan deze zaak veel gelegen laten liggen, en het schijnt thans, naar men verneemt, gebleken te zijn, dat de zieken in het huis *de Paauw* hebben gegeten van eene spijs, welke was toebereid in eene niet goed vertinde koperen casserol.

Van den 22sten. Z. K. H. Prins *Frederik der Nederlanden* heeft in de laatste dagen aan eene voorbijgaande ongesteldheid geleden, welke heden nog niet geweken is, maar aanleiding heeft gegeven tot een consult van twee geneesheeren met professor *Everard*.

AMSTERDAM, 22 Augustus.

Naar men verneemt, is de heer *I. Warnsink* alhier, door de leden der vierde klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, onder afwachting der koninklijke approbatie, tot vasten secretaris dier klasse benoemd, ter vervanging van den hoogleeraar *C. A. den Tex*, die, na de aftreding van den heer *Buchler*, genoemde betrekking tijdelijk waarnam.

— Het *Journal de la Haye* bevat, dat ook de twee laatstelijk benoemde leden der Eerste Kamer, de heeren *A. J. Vos de Wael* en *L. G. A.* graaf *van Limburg Stirum* afstand hebben gedaan van het inkomen van *f* 3000, aan die betrekking verbonden. Het *Journal* voegt er bij: „nieuwe bezuinigingen in de staats-uitgaven en eenige andere gedeeltelijke opofferingen zullen weldra in 's Rijks financiën het evenwigt herstellen, dat zoo ongelukkig door de gebeurtenissen der laatste zes maanden is verbroken."

— Men zegt, dat den heer *P. Huidekoper*, burgemeester van Amsterdam, het lidmaatschap der Eerste Kamer aangeboden zou zijn, maar dat hij bedankt heeft.

— Z. M. heeft den heer *J. T. Rodewijk* benoemd tot Nederlandsch consul in Oost-Vriesland, verblijf houdende te Emden.

— Gisteren is in Texel binnengeloopen het Deensche oorlogsfregat *Gefion*, kommandant *Meijer*, uit de Noordzee.

— Het prov. geregtshof heeft heden den heer mr. *J. L. de H....*, commissaris van policie te Zutphen, schuldig verklaard aan het des bewust gebruik maken van twee onderhandsche geschriften, welke door verandering van cijfertallen waren vervalscht, en diensvolgens verklaard te zijn eerloos en veroordeeld tot vijf jaren confinement en twee geldboeten, elk van *f* 50, alsmede in de kosten. De geoordemneerde scheen door deze uitspraak verplet.

— Op het vierde Neder-Rijnsche Nederlandsche zangersfeest, hetwelk op den 19den en 20sten te Arnhem heeft plaats gehad, is bepaald, dat het vijfde in het volgende jaar te Kleef zal gevierd worden.

— Uit Frankfort wordt gemeld, dat de Rijksbestuurder eerstdaags eene reis naar België en Nederland zal ondernemen.

— Uit eene *partikuliere correspondentie* ontleenen wij het volgende nopens de ongelukkige expeditie naar Bali:

Den 1sten, 2den en 3den Junij vertrok de gezamentlijke zeemagt met 8 transportschepen van de verzamelplaats Bezoekie. Den 7den waren alle vaartuigen te Sangsiet op de noordkust van Bali verzameld. Den 8sten begon de landing en de strijd. Dien dag ging het zeer goed, zoodat de weg schoon geveegd was, om naar Jakaraka, het verblijf van den Radja van Beliling, op te rukken. Dit werd den 9den beproefd, doch toen werden de troepen zoo goed ontvangen, dat zij na een hevig gevecht van 5 uren, met verlies van 264 man aan dooden, terug moesten trekken. Velen moeten van dorst en vermoeijenis bezweken zijn, o. a. de luit. *van der Wijck*. De troepen zijn daarop 's avonds weder scheep gegaan, en eenige der transportschepen naar Java terug gezonden, om de zieken en gekwetsten weg te brengen. De kommandant der expeditie, generaal *van der Wijck*, inziende, dat elke nieuwe poging, om met zijne beschikbare magt den strijd te hervatten, vruchteloos zou zijn, heeft dadelijk eene stoomboot naar Batavia gezonden, om versterking van 1500 man en artillerie; doch dit moest hem geweigerd zijn. Zeker is het, dat de expeditie opgegeven is, ofschoon men aanvankelijk nog voornemens schijnt geweest te zijn haar te hervatten en daartoe reeds eenige der met zieken terug gekeerde transportschepen begonnen hadden ammunitie te laden. Zij hebben dit echter moeten staken en, zoo wij wèl onderrigt zijn, is de geheele flotille den 20sten weder van Bali huiswaarts gekeerd.

Voor de eer der Nederlandsche vlag en onzen invloed in den Archipel is deze nederlaag en vooral het dadelijk terug trekken der troepen zeer gevaarlijk. Men is niet zonder vrees voor onlusten op Celebes, op Sumatra en in de binnenlanden van Java zelf.

De transportschepen hebben bij de expeditie niets geleden, behalve aanzienlijke slijtaadje.

— Heden ontvangen wij nog de bevestiging van het terug trekken der troepen, met vermelding, dat het in eenen op den 20sten Junij voor Djagaraga gehouden krijgsraad geweest is, dat de officieren besloten hadden, ieder naar zijn garnizoen terug te keeren, alwaar men geene versterking van Java te wachten had.

— Volgens ontvangene berigten uit Singapore, is eindelijk het eiland Laboean officiëel tot Britsche kolonie verheven. De noodige reglementen daartoe zijn uitgevaardigd en de liefhebbers voor de kolonisatie worden er toe opgeroepen en aangemoedigd.

Van den 23sten. Wij ontvangen, door vriendelijke mededeeling, nog eenige nadere bijzonderheden omtrent den ongelukkigen strijd onzer troepen op Bali, welke als volgt luiden:

„Nadat wij op den 8sten gezegevierd hadden, begaven zich de troepen op den 9den meer binnenlands tot Karanassim en Kalongkong, doch toen hebben de onzen zwaar geleden. Kapitein *Dostal* is met zijne kompagnie het verste doorgedrongen, totdat hij aan het paleis van den Radja is gekomen. Dit paleis is echter eene zeer sterke vesting, van 9 muren omgeven, waarvan ieder 10 voet dikte heeft (?). Men had eerst het plan die vesting te beschieten, maar dit heeft niet mogen gelukken. Onze brave kapitein, vol vuur, is met zijne kompagnie doorgedrongen en heeft de eerste Hollandsche vlag op die vesting geplant; maar na lang gestreden te hebben, zonder eenigen bijstand te erlangen, was eindelijk zijne ammunitie verschoten, en moest hij zich nu met de zijnen (die van 150 tot 17 man waren versmolten) met het blank geweer verdedigen. Eindelijk trof hem een geweerkogel aan het hoofd en een lanssteek aan zijne linker zijde, ten gevolge waarvan hij nog den zelfden dag roemvol op het veld van eer stierf.

„Den vorigen dag had hij nog aan zijnen schoonvader, den kapitein *H. H. Nash*, te Sourabaya, den volgenden brief geschreven: Zeer geachte vader! Heden morgen hebben wij de operatie begonnen en hebben den kampong Boenkoelan door de kracht onzer bajonetten overwonnen; de luitenant *Wiggers*, van het 13de bataljon, is gesneuveld en de luitenant *Penning Nieuwland* heeft een' lanssteek bekomen. Wij hebben, God dank, geene dooden noch gewonden bekomen; ons 3de bataljon heeft zich dapper gedragen. Wij bivouakkeren onder den blooten hemel! God zij met u, enz. Uw liefhebbende schoonzoon: *Dostal*.

„Het getal gesneuvelden en gekwetsten is in 4 uren tijds ruim 400 geweest. Onze troepen werden teruggeslagen en zijn thans allen weder op de schepen, in afwachting van versterking. De vijand heeft geheele batterijen van ons genomen. Over het algemeen zegt men, dat de Engelschen den vijand hebben geholpen; want toen de Afrikanen van het 3de bataljon in het vuur gingen, hebben zij drie Europeanen gezien in Arabische kleeding. Ook hebben de overgeblevene manschappen van de kompagnie van kapitein *Dostal* verklaard, dat zij ook Europeanen in die vesting gezien hebben, gekleed als boven. Ook moet een schip met ammunitie te Balie zijn aangekomen, dat van Singapore kwam."

— De *'s Gr. Nieuwsbode* sprekende van het gisteren vermelde voorval van het plotseling ziek worden van verscheidene bedienden van den Prins *Frederik* op het huis de *Paauw*, zegt ook, dat uit een scheikundig onderzoek is gebleken, dat er volstrekt aan geene kwade oogmerken te denken valt, maar dat de saus bestond uit verschillende soorten van vet-deelen, waarvan misschien een gedeelte lang is bewaard, en daardoor tot een begin van bederf is overgegaan, zijnde er meer voorbeelden aanwezig, dat zoodanig vet een nadeeligen invloed op het ligchaamsgestel uitoefent. De spijs werd bereid door eene vrouw te Wassenaar, die het eten dagelijks naar gemeld buitenverblijf liet bezorgen.

's HERTOGENBOSCH, 20 Augustus.

Men heeft hier van het Gouvernement aanschrijving ontvangen, om het werk der onteigening voor den weg van Utrecht op deze stad met kracht door te zetten, en dat wijders onmiddelijk tot de besteding moet worden overgegaan.

AMERSFOORT, 22 Augustus.

De commissie tot afneming van het Staats-examen heeft gisteren 9 der opgekomene jongelieden toegelaten en 2 afgewezen, terwijl heden van de 12 geëxamineerden 4 zijn afgewezen.

ROTTERDAM, 22 Augustus.

Verscheidene partikuliere brieven, per overland-mail uit Java ontvangen, spreken van de algemeene neêrslagtigheid, welke dáár heerschte, ten gevolge der ontvangene berigten omtrent de expeditie van Bali.

Men laakte algemeen de wijze, waarop de expeditie was gedirigeerd. Sommigen zelfs meenden, dat, ten gevolge der slechte directie en ligtvaardige zorgeloosheid, het succes der expeditie en het leven van onze brave troepen roekeloos is opgeofferd. Zij hadden noch ammunitie, noch levensmiddelen genoegzaam. Soldaten en officieren, waaronder zelfs van naam, zijn van dorst omgekomen en de boven alle lofspraak verhevene dapperheid onzer soldaten konde tot niets leiden, daar men zich uit gebrek aan kruid niet in de ingenomene positie konde staande houden. Een officier, een jong mensch van groote verdienste, doorschoot zich zelven, om niet levend in de handen van den vijand te vallen.

Aan het manhafte gedrag van den luitenant-kolonel *Sutherland* en den luitenant *van Swieten* vooral was men verschuldigd, dat het gansche expeditie-corps niet in de pan was gehakt. Beiden moeten veel beleid en koelbloedigheid hebben ten toon gespreid. Onze Europesche troepen hebben met leeuwenmoed en de Afrikanen met woede gestreden.

Men meende, dat er voorshands materiële onmogelijkheid bestond, om dadelijk de versterking te kunnen opzenden, welke door den generaal *van der Wijck* was aangevraagd.

Andere berigten melden evenwel, dat de generaal *Michiels*, gouverneur van Sumatra, van dáár was ontboden, om de directie op zich te nemen. Deze bekwame bevelhebber werd met de *Argo* op Batavia verwacht.

Sommigen dier briefschrijvers spreken van het gerucht, hetwelk te Batavia heerscht, dat men bij de verdedigings-werken der Balinezen onmiskenbaar de sporen van Europesche hulp had ontdekt. Ook hield men het er algemeen voor, dat het lange dralen met en het vooraf openbaar maken van de toerustingen den Balinezen de gelegenheid had gegeven, zich tot alles voor te bereiden. In sommige kringen wilde men weten, dat er eene derde poging onvermijdelijk zoude worden beproefd en dat daartoe alle middelen zouden in het werk worden gesteld, zoo zelfs, dat de schutterijen zouden worden mobiel verklaard en georganiseerd, om de wacht, in plaats van de militairen, in de steden waar te nemen. Weer anderen spreken dit tegen, en dat men genoodzaakt zoude zijn, zich aan een meer bepaald uitstel te onderwerpen.

Gelukkig was de rust op Java en Sumatra ongestoord. Eene poging, om te Soerabaija eene *meeting* te houden, even als te Batavia, was mislukt.

Op Batavia had een der leiders der vorige beweging pogingen in het werk gesteld, om eene repetitie der eerste vergadering te doen plaats hebben. De Europeanen hadden daarvan het onraadzame ingezien en geweigerd mede te werken; terwijl de Senjos (Portugezen) verklaard hadden, er ook niet mede te doen te willen hebben, nu de Toean Bazar (groote heer gouverneur) dergelijke demonstratiën verboden had.

Van den 23sten. Wij zijn van eene wel onderrigte zijde opmerkzaam gemaakt op eene kleine verwarring van persoon, welke in het verhaal van het gebeurde bij den terugtogt van Balie, heeft plaats gehad. Er zijn namelijk *twee heeren van Swieten*, welke bij deze ongelukkige gebeurtenis door dapperheid en beleid hebben uitgeblonken.

De eene is *luitenant-kolonel*, de andere *luitenant*. Het is de eerste, welke door zijne koelbloedigheid, goed overleg en gepaste bevelen, de retraite heeft gedekt; terwijl de laatste zich gedurende het gansche gevecht mede door zijne dapperheid heeft onderscheiden. (*N. Rott. Cour.*)

LEEUWARDEN, 23 Augustus.

Wij vernemen, dat dezer dagen weder door Z. M. den Koning aan eenige veroordeelden, wegens de ongeregeldheden des vorigen jaars, kwijtschelding is verleend van de hun opgelegde straffen van tepronkstelling, en wel aan *Elisabeth de Graad*, *Aukje Holtering*, *Sijke Swildens* en *Geertje de Jong*, wegens plundering ter dezer stede, en aan *Bauke Kramer*, wegens plundering te Bolsward.

— Gisteren avond, omstreeks tien uren, vielen er geweldige stortregens, vergezeld van zware hagelsteenen, waarop eensklaps een ontzettende bliksemstraal werd gezien, die schier onmiddelijk door een' knetterenden donderslag werd opgevolgd. De achtkante, met riet gedekte houtzaagmolen, genoemd *de Herstelling*, staande op het Vliet, nabij deze stad, en toebehoorende aan de heeren *Bontjema & Zn.*, werd door den bliksem getroffen en stond even daarna in volle vlam. Men wendde onmiddellijk pogingen aan, om den brand te blusschen en de goederen te redden, doch dit alles was vruchteloos, daar de brand zoo spoedig de overhand nam, dat de molen tot den grond toe is afgebrand, terwijl zelfs de om en bij denzelven liggende opgestapelde gezaagde en ongezaagde houtwaren grootendeels eene prooi der vlammen zijn geworden.

De niet ver van daar staande molen van den heer *Dirks*, die ook met riet is gedekt, heeft in groot gevaar verkeerd, daar dezelve aan den windkant lag en de opvliegende vonken dien molen bereikten. Gelukkig echter is dezelve behouden gebleven; terwijl men boyendien geene verdere ongelukken heeft te betreuren.

ASSEN, 21 Augustus.

Dat onder de bezwaren tegen de Staatsloterij teregt is aangevoerd de aanleiding, welke dezelve steeds tot allerlei bedriegerijen en opligterijen geeft, bewijst het volgende voorval. Gelijk men weet, is in deze provincie bij de kollekteurs *Meinsma* en *Somer* te Assen, de kapitale prijs van *f* 100,000 op no. 17894 van de 205de loterij gevallen. Een tiende van dit nommer had een debitant te Meppel aan zekeren bakker aldaar voor eene week doen verhuren. Dingsdags van die week werd de trekkingslijst des morgens te 10 uren met den post te Meppel aangebragt, en daarmede de heugelijke tijding, dat op genoemd nommer de *f* 100,000 was gevallen. Omstreeks een uur daarna vervoegt de bedoelde debitant zelf zich bij den bakker, die in den waan was, dat eerst den volgenden dag de trekkingslijst bekend zou worden, en zeide hem, dat bij vergissing $\frac{1}{10}$ van no. 17894 aan hem was verhuurd, dat dit tiende reeds vroeger aan een ander was verhuurd geweest, en dus ook aan dezen moest gegeven worden; dat hij debitant dat tiende gaarne wilde terug hebben, en daarvoor den bakker $\frac{1}{10}$ van een ander nommer zou geven. De bakker, die niets kwaads vermoedde en aan zijn werk was, voldeed aan het verlangen van den debitant, en ontving $\frac{1}{10}$ van een ander nommer; eerst den volgenden dag vernam hij den uitslag der trekking, en tevens, hoe hij door den debitant voor *f* 8500 was opgeligt. Dit voorval heeft algemeene verontwaardiging te Meppel verwekt. De bakker heeft dadelijk van de jegens hem gepleegde bedriegerij klagte aan de justitie gedaan. Moge dit voorval ieder leeren, om op zijne hoede te zijn.

— Te Meppel is, bij de classificering der neringdoende ingezetenen voor het patentregt, dienst 1848, tusschen het collegie van zetters en den controleur verschil ontstaan omtrent den aanslag van zulke beroepen, waarbij door de wet eenige ruimte gelaten is. Gemeld collegie heeft eenparig ontslag gevraagd, terwijl de legger en het register der patenten steeds ongeteekend ten stadhuize liggen.

GRONINGEN, 24 Augustus.

De Groninger Handboogschutterij *Soranus* gaf gisteren hare gewone jaarlijksche openlijke oefenings-bijeenkomst. Schoon de regen, die, even als meermalen in de laatste dagen, ook dien middag in vrij ruimen overvloed nederplaste, in het eerst de oefening, die onder den blooten hemel gehouden wordt, dreigde te verhinderen, kon het prijsschieten echter te vijf uren een' aanvang nemen. Veertien schutters namen aan den wedstrijd om de uitgeloofde eereprijzen deel, die door de leden J. Gorter en E. Schilthuis behaald werden. De burgemeester der stad, welke voor eenigen tijd de hem opgedragene betrekking van beschermheer der vereeniging wel had willen aannemen, en van zijne belangstelling in de inrigting ook dezen dag, door het aanbieden van een' fraaijen eereprijs, die echter, om de minder gunstige weersgesteldheid niet uitgeloofd was, had doen blijken, rigtte zich met eene hartelijke toespraak tot de overwinnaars en reikte voorts de prijzen uit. Toen de beschermheer, na door den president der vereeniging voor zijne belangstelling in de societeit bedankt te zijn, zich vervolgens tot het aanwezige publiek rigtte, en het schieten met den handboog, als eene schoone en nuttige uitspanning, en tevens de Groninger handboogschutterij aanbeval, werd hij door al de leden en vele andere aanwezigen met de kreten: *leve de beschermheer! leve de burgemeester!* beantwoord. Tegen den avond, toen de regen voor schoon weder plaats maakte, kwam een vrij talrijk publiek deze feestelijke bijeenkomst, die door muzijk opgeluisterd en door een bal besloten werd, bijwonen. Zoowel de inrigting der baan, als de ijverige zorg der Directie, om alle aanwezigen zooveel mogelijk genoegen te geven, droegen aller goedkeuring weg.

— Een ijvervol en oppassend jongman, met name .. Ottens, van het Stads-Kanaal, winkelbediende bij den koopman J. Uges hier ter stede, heeft door eene schijnbaar geringe omstandigheid zijn leven moeten eindigen. Zaturdag jl. buiten de Heerepoort zijnde tot het verrigten van zijne affaire, springt hem aldaar eensklaps een hond op het lijf. Hoewel hierdoor ergelijk schrikkende, achtte hij zulks echter niet van dit belang, dat hij daartegen geneeskundige hulp inroept. Den daarop volgenden morgen bevindt hij zich nogtans niet wel. Alsnu wordt die hulp ingeroepen; doch zijn toestand is van oogenblik tot oogenblik zoodanig verergerd, dat hij ten gevolge van dit ongeval reeds Dingsdag morgen is overleden.

— Gisteren avond te half negen waren eenige kinderen aan het Zuiderdiep aan het spelen, onder welke zich ook bevond het 6jarig zoontje van E. Greven. Daar deze kinderen aan den rand van het water waren, had bovengenoemd jongetje het ongeluk, in het water te vallen. Onder de nieuwsgierigen, welke waren zamengevloeid, was ook zekere Lodewijk Keizer, timmerman, wonende op de Driemolendrift, welke dadelijk in het water is gesprongen, en het geluk had, dit kind te redden.

— Door Z. M. zijn benoemd tot mede-volmagten in het bestuur van den Noord-Polder T. P. Schattenburg en H. H. Addinga, beiden ten gevolge van gewone aftreding.

— Gedurende het jaar 1847 zijn gedeserteerd van de Nederlandsche armee en van het corps mariniers 172 onderofficieren en manschappen, omtrent wier lot op den 1sten Januarij 1848 nog niets stelligs bekend was, bestaande dit getal uit 3 sergeanten, 1 fourier, 6 korporaals, 1 geweermaker, 1 staftrompetter, 2 hoornblazers, 3 tamboers, 2 grenadiers, 1 jager, 107 infanteristen, 2 mineurs, 14 artilleristen, 23 kavalleristen, 4 mariniers en 2 miliciëns.

— Door Zijne Excellentie den Minister van Staat, Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indië, zijn, onder andere, de volgende bevorderingen gedaan bij het wapen der infanterie: Tot kapitein H. van Houten, thans 1ste luit.; tot 1sten luit. adjudant B. de Vries, thans 2de luit.-adjudant; tot 1ste luitenants A. J. Camphuis, D. Swartwold, A. J. Gelderman en C. M. H. Kroesen, thans 2de luitenants; tot 2de luit. de adjudants-onderofficieren B. Loggere, H. W. Coops, G. J. Muller, P. A. Muller, E. Blom, en de serjanten-majoors H. F. van der Ree, H. L. Veenhuijzen, J. C. Steenbergen, N. H. Cornelissen, P.

VAN HOUTEN, J. C. C. JONXIS, J. S. WESTERMAN.

Eervol ontslagen de luit.-kolonel J. H. ALBRECHT, uit de betrekking van waarnemenden chef van den generalen staf.

— Het volgende is ons ter plaatsing ingezonden:

WINSCHOTEN, 21 Augustus.

Heden morgen had alhier de keuring plaats van schoone paarden, welke op het vijfde jaar gaan, voor welke keuring twintig paarden waren aangegeven, terwijl de prijs, bestaande in een fraai bewerkt, met nieuw zilver gemonteerd chaisgereide met toebehooren, is ten deel gevallen aan den heer J. JUURSEMA, van de Leek, als eigenaar van het schoonst geoordeeld paard, zijnde een bruin langstaart merriepaard. Des namiddags had de harddraverij plaats, waarvoor acht paarden waren aangegeven, allen bekende harddravers, en is eindelijk de prijs, bestaande in een fraai bewerkt zilveren schenkbord, behaald door het bruin langstaart merriepaard van den heer M. D. ANEMA, van Ried, bereden door den pikeur H. WIJBENGA, en de premie, een zilveren tabakskomfoor, door het zwart langstaart ruinpaard van den heer H. WESTRA, van Kollum, bereden door den pikeur H. LUURTS.

Niettegenstaande het ongunstige weder, hebben deze vermaken een groot getal vreemdelingen ter dezer plaatse doen bijeenkomen, terwijl alles in de beste orde is afgeloopen.

SCHEEMDA, 22 Augustus.

Leeren waarschuwende voorbeelden zoo dikwijls, dat het noodig is, om voorzigtig met paarden om te gaan, ook hier te Scheemda is dat weder door een noodlottig voorval gebleken. Een man en huisvader, woonachtig in het naburige Eexta, was Zaturdag l.l. den landbouwer H. VELDMAN behulpzaam in het koolzaad-dorschen. Terwijl hij zich achter een der dorschpaarden bevindt, en met een werktuig, dat hij in de hand heeft, hetzelve tot loopen aandrijven wil, slaat het achteruit, en brengt den ongelukkige zulk eenen hevigen slag in den onderbuik toe, dat hij na vele en smartelijke pijnen reeds heden, zijnde Dingsdag, aan de gevolgen van dien slag is bezweken.

— Ook uit het Oldambt moeten wij met leedwezen berigten, dat de staat van het aardappelengewas van dag tot dag een ongunstiger aanzien verkrijgt. Ofschoon zich reeds lang de sporen van de ziekte dier veldvrucht op de akkers vertoonden, zoo bepaalde dezelve zich toch hoofdzakelijk tot het wegstervende en zwart wordende loof, terwijl de knol zelf maar weinig of in het geheel niet aangedaan was. Maar ten gevolge van den aanhoudenden regen, deelt het sedert zich meer en meer ook aan de knollen mede, die bommigen reeds ganschelijk bedorven en onbruikbaar zijn. Het minst van allen zijn, gelijk in de beide verloopene jaren, zoo ook nu weder, de roode Zeeuwschen of zoogenoemde mooibloeijers aan ziekte onderhevig, zoodat het voor de toekomst van belang zal zijn, om zich hoofdzakelijk en allermeest tot het verbouwen van die soort te bepalen.

GRONINGEN, 24 Augustus.

Omtrent de feestvieringen, welke hier aanstaanden Maandag zullen plaats hebben, verneemt men thans nader, dat bij de Handboogschutterij, welke reeds gisteren haar jaarlijksch feest gevierd heeft, nu op den 28sten Augustus geene oefening zal worden gehouden, doch dat, daarvoor in plaats, op dien dag het Museum van Natuurlijke Historie zal worden opengesteld en wel van 2—6 uren, toegankelijk met dezelfde bewijzen van toegang, waarmede anders slechts van 3 tot 4 de Handboogschutterij zou hebben kunnen worden bezocht; voorts, dat de gymnastische oefeningen te half 11 zullen eindigen, opdat de toeschouwers tijdig bij het muzijkfeest zullen kunnen zijn, en dat de les in de stadsbewaarschool te half 3 zal beginnen.

Voorts zijn wij verzocht te berigten, dat er op den bewusten feestdag, bij gunstig weder, des namiddags te 3 uren, ook eene *aaltrekkerij* zal plaats hebben, bij den kastelein VENEMA, buiten de Ebbingepoort.

Aan den overwinnaar zal een *gouden tienguldenstuk* worden uitgereikt. Zij, welke willen mededingen naar de overwinning, kunnen zich hiertoe aanmelden *van nu of tot Zaturdag-avond* bij genoemden VENEMA.

Door vertooning van het kaartje voor het muzijkfeest kan men ook hier toegelaten worden tot den tuin en het huis van den bovengenoemden kastelein.

ROTTERDAM, 21 Augustus.

De kerkeraad der Hervormde gemeente te Delftshaven ontving gisteren berigt van den derwaarts beroepen leeraar, ds. A. J. MOLENAAR, te Scheveningen, waarin Zijn Ew. verklaarde, dat hij, na ernstige overweging, gemeend had voor die beroeping te moeten bedanken.

AMSTERDAM, 23 Augustus.

Naar men verneemt, heeft gisteren de kerkeraad der Waalsche gemeente alhier, uit het vroeger gemelde viertal, tot predikant beroepen den weleerw. heer FRÉDÉRIC CHAVANNES.

Ingezonden Stukken.

Oordeelt niet naar het aanzien, maar oordeelt een regtvaardig oordeel!

JOH. 7, vs. 24.

Hoe ongaarne wij ook opzien baren of de openbare aandacht wekken willen, en hoe wars ook van alles, wat zelfs maar den schijn daarvan heeft, meenen wij nogtans, ter wegneming van alle verkeerde indrukken, eene zaak te moeten vermelden, waarin wij als diakenen betrokken zijn, en die opzettelijk, hetzij dan uit onnoozelheid of door kwaden wil gedreven, bij herhaling der openbare aandacht is gewijd. Wij bedoelen de zaak, die op meesterachtigen toon en als verbazend hemeltergend door Q. te M. onder: „Leest en oordeelt," is vermeld in no. 64 der Groninger Courant van den 11den Augustus 1848, en die eenvoudig hierop nederkomt:

LUPPE HINDRIKS MUNTINGA en vrouw ELIZABETH TONNIS, de eene 34 en de andere 35 jaren oud, gezond en sterk van ligchaamsbouw, hebbende slechts twee kinderen, zijn reeds sedert eenige jaren door de diakenie bij de Hervormde gemeente te Scheemda, onmiddellijk nadat ze aldaar pas domicilie van onderstand hadden verkregen, geleidelijk onderstand tot de voldoening van door hen verschuldigde huishuur. Alras scheen dit hun evenwel niet voldoende te wezen; althans de moeite, om zelve eene woning op te zoeken, was hun te veel, en weldra bleek het, dat zij op den 1sten Mei van het jaar 1845 wederregtelijk bleven bewonen eene tot dien tijd bij mondelinge huring door hen in huur bewoonde kamer te Scheemda, waarvan de huring meer dan een half jaar bevorens aan hen op wettige wijze was opgezegd. Dat zij in deze omstandigheid geraakten, was dus niet door een onvoorzien toeval te weeg gebragt, of omdat zij niet in tijds naar eene andere woning hadden kunnen omzien, ook niet omdat zij geen' waarborg voor de huur konden aanwijzen; want de diakenen hadden intusschen bij herhaling en met aandrang tevens, met de belofte om de huur te willen betalen, hen aangemaand, om naar eene andere woning om te zien, maar 't was alleen de moeite, om eene andere woning op te sporen, die hun te veel was, en die zij maar volstrekt niet wilden doen, en om die moeite ook te doen, moest men andere wezen, dan zij zijn. De verhuurder, welligt eensdeels tegen de kosten, die eene ontruiming op wettige wijze zoude veroorzaken, nam andere middelen te baat, en zoo geraakten deze lieden door eigene schuld onder den blooten hemel op het zand.

De diakenen bij de Hervormde gemeente te Scheemda, ofschoon zich ook al bezwaard achtende door lieden als deze zoo regtstreeks in der armen woning op te nemen, vergunden hun evenwel, nadat zij uitdrukkelijk hadden beloofd, terstond naar eene andere woning te zullen omzien, om, tot zoo lang dat zij eene andere woning konden betrekken, in eene der armen woningen alhier, die evenwel ook reeds door andere gealimenteerden bewoond was, verblijf te houden; doch naauwelijks waren zij aldaar gehuisvest, of de eene klagte volgde de andere dagelijks tegen hen op; vooral klaagden de overige bewoners, dat LUPPE des nachts veeltijds het huis uitging en volstrekt de deur niet gesloten wilde hebben, hen dagelijks dreigde te slagen en geheel en al den baas wilde spelen. Elders hoorde men wel klagen over het bij nacht ontvreemden van tuinvruchten, het melken van in het land zijnde koeijen en dergelijke, maar, 't is niet bewezen, wie daarvan de dader is geweest; — eindelijk nogtans begon bijna de geheele buurt te klagen en in onrust te geraken, vreezende voor brandstichting, zóó zelfs, dat de heer burgemeester te Scheemda zich de zaak begon aan te trekken en de diakenen uitnoodigde, om deze lieden het verder verblijf in het diakenehuis te ontzeggen. Maar of de diakenen hen ook al bij herhaling aanmaanden om eene andere woning op te zoeken en het diakenehuis te verlaten, zij wilden niet en weigerden ronduit om te vertrekken, zoolang de diakenen hun geene andere en voldoende woning opzochten, en of de diakenen al zeiden, dat zij wel de huur betalen, maar niet voor hen naar eene andere woning omzien wilden, LUPPE en vrouw bleven maar bij hunne weigering volharden, en zeiden de diakenen in het aanschijn, dat zij geen' voet wilden dwars zetten, om eene woning te bekomen, maar dat de diakenen dit voor hen zouden doen, dat dit der diakenen pligt was en dat zij daarvoor diakenen waren, en zulks veelal vergezeld met bedreigingen en verwenschingen. Om evenwel de wonderlijke tooneelen in het armenhuis, door hun verblijf aldaar te weeg gebragt, weg te nemen, hebben de diakenen eene andere woning te Scheemda opgezocht, maar toen hun deze werd aangewezen, weigerden zij in het eerst dezelve te willen betrekken; op der diakenen herhaalden aandrang en bedreiging echter is door hen het armenhuis ontruimd en eene andere woning betrokken. Hier voorwaar gevielen zij den eigenaar, volle oom van LUPPE MUNTINGA, ook al niet, en het gevolg was, ofschoon ook weder in tijds bij herhaling gewaarschuwd, om eene andere woning op te zoeken, dat zij, bij het eindigen van den huurtijd, wederom op het zand onder den blooten hemel geraakten, en of de diakenen hen ook herhaaldelijk en op het nadrukkelijkst mogten aanmanen, om zelve eene woning, al was het ook geheel ten koste der diakenie, op te zoeken, zij bleven volstrekt onwillig en zeer gerust op den weg te Scheemda zitten, totdat men hen van daar kwam vervoeren; want zij weigerden nu zelfs hunne eigene goederen over te brengen naar de woning, waaruit zij nu laatstelijk in de maand Mei dezes jaars, ten gevolge regterlijke beschikking, door regtsmiddelen zijn verdreven, en zoodoende, hoewel zij reeds lang bevorens wisten, dat het door hen bewoonde huis verkocht was en zij genoodzaakt zouden worden de woning te verlaten, en hoe menigmaal de diakenen hen ook hebben aangemaand, om nu toch in tijds te zorgen, dat zij eene andere woning huurden, geraakten zij ook ditmaal weder in de opene lucht, en wel op den zoogenoemden gareweg te Midwolda, en, nu scheen het wel, dat zij het voornemen hadden, aldaar volstrekt te willen blijven; want wat wij ook steeds verlangden en hoe wij ons bij herhaling ook bij hen vervoegd en hoe menigmaal wij met allen nadruk ook bij hen aangedrongen hebben, om toch meer ordentelijk te handelen en eene behoorlijke woning voor rekening onzer diakenie te huren, wáár ook te bekomen en hoeveel het ook mogt kosten, 't was alles te vergeefs, en al ons pogen baatte niets; dan eens vervloekte men het, om den weg te verlaten, en dan weder beloofde men ons, dadelijk naar eene woning te zullen omzien; maar zij deden het evenwel niet, en LUPPE ging inmiddels zeer gemoedigd naar Vriesland, om te hooijen, en liet zijne vrouw en kinderen gerust op den weg zitten, aan weer en wind blootgesteld. Het baarde hun trouwens, zoo als zij daadzakelijk hebben bewezen, weinig bekommering, en zij schenen wel, evenmin als het grazende vee in eene goede weide, naar een ander verblijf te verlangen. Althans het is ons gezegd door iemand, dien wij wel durven gelooven, dat de vrouw van LUPPE MUNTINGA, op de vraag: waarom men toch niet zorgde, om in eene woning en van den weg af te komen, had geantwoord met te zeggen: »gij weet niet beter, ik heb het nog nooit zoo goed gehad als hier; zie" — en meteen had zij een vijfentwintigcentstuk in de hoogte gehouden — »dat heb ik zoo even van gindsch rijtuig bekomen, en »zoo gaat het gedurig, wanneer een rijtuig voorbij komt en men mij »met mijn boel hier op den weg ziet, en als ik dan zeg, dat ik »geene woning heb, dan steken velen de hand in den zak en geven »mij wat, en zoo doe ik soms wel twee kwartjes te gelijk op."

Of er ook nog andere redenen bestonden, waarom zij daar zoo gaarne verblijf hielden, dit weten wij niet. Onlangs zeide ons iemand, die in de nabijheid turf in het veld had, dat hem één slag en zijn' nabuur twee slagen turf ontvreemd waren, en dat de vrouw van LUPPE MUNTINGA, voor eenigen tijd bezig eens anders koeijen te melken, daarbij op heeter daad betrapt en deswege bij regterlijk vonnis tot gevangenisstraf veroordeeld is; dit is ons stellig verzekerd. En toen nu de heer burgemeester der gemeente Midwolda, die op ons verzoek eene woning voor hen heeft gehuurd, hen voor eenige dagen in persoon heeft aangemaand, om den weg te verlaten en de aangewezene woning te betrekken, ook toen hebben zij in het eerst geweigerd den weg te ontruimen, en niet anders dan op de bedreiging, dat tegen hen proces-verbaal opgemaakt en de zaak in regte vervolgd zoude worden, en dus als het ware door vrees voor geregtelijke vervolging gedwongen, hebben zij voor eenige dagen, even vóór dat het berigt van Q. te M. in het openbaar is verschenen, den weg verlaten en de hun aangewezene woning betrokken.

Dit nu is de onopgesmukte waarheid der geheele zaak, die als zoo verwonderlijk, barbaarsch en hemeltergend door Q. te M. ten onzen laste is vermeld en voorgesteld. Wij schamen ons niet, openlijk voor dezelve uit te komen; integendeel, wij meenen onzen pligt steeds getrouw te vervullen, zonder om te zien naar hen, wien eenen geest bezielt als Q. te M.

Of Q. te M. bij nader inzien zich over zijn voormeld geschrijf zal schamen, weten wij niet; maar wij houden ons verzekerd, dat ieder weldenkende met ons de overtuiging zal deelen, dat hij al te voorbarig geoordeeld en anderer oordeel tegen ons ingeroepen heeft over de onderwerpelijke zaak, en gewis strookt zijne handeling niet met Johannes 7, vers 51, alwaar geschreven staat: „oordeelt ook onze „wet den mensch, ten zij dat zij eerst van hem gehoord heeft en „verstaat wat hij doet?"

Wij willen Q. te M. echter voor geen' hemeltergenden barbaar uitschelden; die geest bezielt ons niet, en betaamt niemand; wij vermanen hem broederlijk, om voortaan, door liefderijk te willen schijnen, niet meer zoo liefdeloos te handelen, en raden hem welmeenend aan, om vooral te lezen en daarbij zoo veel mogelijk te trachten, om in hoofd en hart op te nemen en zich te vormen en alzoo in komstig meer te gedragen naar de zoo nuttige als wijze lessen, door den mond der waarheid voor meer dan 1800 jaren uitgesproken, en beschreven in het 7de hoofdstuk van Mattheus' Evangelie.

SCHEEMDA, 14 Augustus 1848.

De diakenen bij de Hervormde gemeente te Scheemda:
H. J. VAN DIJK.
R. E. LOTTHERING.
H. T. VELDMAN.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

In bovenstaande overtuiging meenen wij de aandacht op een mogelijk nuttig gebruik te moeten vestigen, hetwelk er van de dahlia's, van dat sieraad in onze tuinen, gemaakt zou kunnen worden. Het is ons namelijk gebleken, dat zich uit de bloemen van dat gewas, nadat zij haren hoogsten bloei bereikt, en dus het oog bekoord hebben, een overvloedig vocht laat persen, hetwelk heerlijke en, naar gelang der bloem, verschillende kleuren bevat. Zou er van dat vocht geene verfstof in het belang der schilderkunst bereid kunnen worden? Na de proef, die wij genomen hebben, om met het uitgeperste vocht uit de zwarte dahlia, als no. 81 bekend, eene pruim te teekenen, die de volkomen natuurlijke kleur heeft, scheen het ons althans niet onbelangrijk toe, om de attentie van dezulken er op te vestigen, die met verfbereiding beter, dan wij zelve, bekend zijn.

† † †

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen te Amsterdam den 19 Aug., kapit. *Hitman* jonge Hendrik, van Hartlepool; den 20sten *Brouwer* Noordstar, van Archangel; *Gust* vr. Margaretha, van Hamburg; *Glim* vr. Wilmina, van Bremen. — Te Texel den 20 Aug., *Keeser* Koophandel, van Yarmouth; den 21sten *de Boer* de Verwachting, van Cadix; *Gust* Antonia Francina, van Cardiff; *Jonkhoff* de Hoop, van Liverpool; *Ouwehand* Germania, van Hull. — In het Vlie den 19 Aug., *Zwaal* Wilhelmina, van Frederikstad; *Kok* Jan Fredrik en *Meijer* Fredrik Hendrik, beide van Osterrusoer. — Te Helvoet den 19 Aug., *Hansen* Anna Christina, van Faaborg. — Te Brielle den 21 Aug., *Meijer* Vriendschap, van Cardiff. — Te Batavia den 27 Mei, *Cramer* Anna, van Dordrecht; den 26 Junij *Kuiper* Anna, van Rotterdam; *Siekens* Lewe van Nijestein, van Banca. — Te Abbeville den 14 Aug., *Hazewinkel* Grietje Mellema, van Riga. — Te Ostende den 19 Aug., *Fekkes* de Hoop, van Dublin. — Te Pillau den 13 Aug., *Schuth* Jacomina, van Antwerpen. — Te Warnemunde den 16 Aug., *Joosten* Alberdina, van Amsterdam; den 17den *Vos* Annagiena, van Schiedam. — Te Bremerhaven den 18 Aug., *Krook* Eensgezindheid, *Joosten* Hendrika, van Groningen; *Klein* Jantina, van Delfzijl. — Te Genua den 12 Aug., *Schuur* Alida Elisabeth, *Visser* Dolphijn en *Hazewinkel* Harmina, alle drie van Amsterdam. — Bij Deal den 18 Aug., *Bakker* Jacoba, van Amsterdam n. Genua. — Bij Falmouth den 16 Aug., *Jansen* Johanna, van Stockholm n. Rio Janeiro. — Te Belfast den 16 Aug., *Bieze* Vriendschap, van Rotterdam. — Te Sunderland den 16 Aug., *Scholtens* Alida, van Amsterdam. — Te Burnham den 18 Aug., *Westerbrink* Alkanna Hendrika, van Rugenwalde. — Te Archangel den 4 Aug., *Everts* Gesina Catharina, van Hamburg. — Te Dantzig den 11 Aug., *Blouw* Gesina en den 12den *Lupke* Alette Charlotta, beide van Groningen; den 13den *Mulder* Goede Hoop, van Amsterdam; *Hoveling* 't Avontuur, van Koppenhage. — Te Straalsund den 8 Aug., *van Duinen* Alkanna Elisabeth en *Mulder* Jantina, beide van Amsterdam; de laatste is den 10 dito naar Guernsey vertrokken; *Prins* Lammegina, van Groningen; den 9den *Oorburg* Hendrika Ellida, van Amsterdam; *Lever* Hermanna Catharina, van Delfzijl; den 12den *de Jonge* Jantina, van Kiel. — Te Altona den 16 Aug., *Pekelder* Heidewika, van Amsterdam. — Te Hamburg den 18 Aug., *Klontje* Meinsina, van Amsterdam. — Te Rendsburg den 16 Aug., *Mulder* Catharina, van Newcastle n. de Oostzee; *Duintjer* Catharina Frederika, van Harlingen n. de Oostzee. — Te Tonningen den 14 Aug., *Oostra* Annachiena, van Harlingen n. de Oostzee; den 16den *van Sluis* Ettina, van Sunderland n. de Oostzee; *van Sluis* Broederliefde, van Newcastle n. de Oostzee.

Binnengekomen te Texel den 21 Aug., kapit. *Scholtens* vr. Alida, van Sunderland. — Te Gravesend den 19 Aug., *de Winter* Margaretha, van Groningen; *Duit* vr. Ikina, van Dokkum; *Visser* Vriesland, van Workum. — Bij Douvres den 19 Aug., *Hoeksma* Koophandel, van Cevita n. Livorno.

Zeilklaar te Uleaborg den 5 Aug., kapit. *Stuit* Concordia, naar Harlingen. — Te Stockholm den 11 Aug., *Berghuis* Elsina, naar de Noordzee. — Te Dantzig den 16 Aug., *de Jong* Jezelina, naar Santander; *Engelsman* Dina Marchina, naar Guernsey.

Vertrokken van Amsterdam den 21 Aug., kapit. *Mulder* Wilhelmina Arnolda en *Haasnoot* Eensgezindheid, beide naar Batavia; *Goosens* juffer Ellegonda, naar Dublin. — Van Texel den 21 Aug., *Ouwehand* de Hoop, naar Hull. — Uit het Vlie den 19 Aug., *de Vreede* Prudentia, naar Koningsbergen; *Nieboer jr.* Elisabeth, naar naar Dantzig; *Jonker* Zeldenrust, naar Stettin; *Jonker* Willem Cornelis, naar Petersburg; *de Groot* de 3 Gezusters en *Lovius* Onderneming, beide naar Noorwegen. — Van Brielle den 21 Aug., *Hendriks* Margretha Willemina, naar Odensee. — Van Bezoekie den 3 Junij, *Jaski* Anna en Elisa, naar Balie. — Van Bolderaa den 14 Aug., *Staal* Tjadda, *de Groot* Sieka en *Tap* Maria Beerta, alle drie naar Elseneur; *Korter* Riga, naar Amsterdam. — Van Bayonne den 13 Aug., *Nagel* Gebina Maria, naar Koppenhage. — Van Hamburg den 16 Aug., *Duintjer* Frise, naar Altona; den 17den *de Jonge* Alida Gesina, naar Bremen; den 18den *Dijkstra* vr. Geertje, naar Amsterdam. — Van Bremerhaven den 16 Aug., *Bekkering* Christina, naar Koningsbergen; *Douwes* Eendragt, naar Petersburg.

Vertrokken van Cardiff den ...., kapit. *Lindeboom* Maria Theresia, naar Marseille.

Kapit. Jonkhoff, van Liverpool in Texel binnen, rapporteert, den 16 Aug., Goudstaart W. 4 mijlen, gepraaid te hebben het schip *Elisabeth*, kapit. ......, van Antwerpen naar Livorno.

Den 17 Aug. is door de Texelsche loodsschipper J. A. Krijnen, van de boot no. 2, op de hoogte van Texel gepraaid het schip *Geertruida*, kapit. Homveld, van Delfzijl naar Nickerie.

ZOUTKAMP, 24 Augustus. Binnengekomen den 21sten kapit. *Pronk* Roelina, van Brevich; *Hangelbroek* Eendragt, van Noorwegen.; den 23sten *Boomgaard* Magrietha, van Liverpool.

DELFZIJL, 24 Augustus. Binnengekomen den 19den kapit. *Mulder* Anna, van Norden; den 20sten *Nielsen* Eenigheden, van Fredrikstad; *Alez Hortin* Bon Père, van Bayonne n. Hamburg, door een Deensch oorlogsschip afgewezen; *Veltkamp* Anna Magrieta, van Bremen; *Oetzes* de Hoop, van Emden; *Valomstra* vr. Alida, van Hamburg; *Wolkammer* Eenige Broeder, van Emden; den 21sten *Molenkamp* vr. Aaltje en *Hulzebos* Catharina, beide van Leer; *Scheepen* vr. Maria, van Meppen; *Pot* ..... en *Witkop* ......, beide van ...... — Vertrokken den 19den *Forma* vr. Antje, naar Leer; *Plukker* juffer Hinderika en *Michelsen* Sophie, beide naar Fredrikstad.

BURGERLIJKE STAND.

Van den 18den tot en met den 24sten Augustus 1848 zijn te *Groningen* geboren 8 zoons en 5 dochters; gehuwd 1 paar; overleden 7 ouden en 9 jongen.

PRIJZEN DER GRANEN, ZADEN, ENZ.

GRONINGEN, 22 *Augustus*.

TARWE.		GERST.		Bl. Voer	42 » ƒ 2,60
Oude	℔ ƒ	O. Winter	℔ ƒ	Zw. Voer	40 » » 2,50
Oml.	72 » » 7,75	»	» »	»	42 » » 2,60
»	74 » » 8,25	N. dito	54 » » 3,55	»	44 » » 2,70
Old.	70 » » 6,75	»	56 » » 3,85		
»	72 » » 7,25	»	58 » » 4,20	BOONEN.	
»	74 » » 7,75	»	» »	Paardb.	ƒ4,50 ƒ5,30
ROGGE.		Knobbe	» »	ZADEN. ENZ.	
Inlans.	66 ℔ ƒ 4,75	»	58 » » 3,60	Gr.Gort	ƒ6,25,75
»	68 » » 5,10	HAVER.		Par.100N.	ƒ9,75 a ƒ12,50
»	70 » » 5,50	Dikke	44 ℔ ƒ 2,90	Koolz. v.	ƒ7,25 tot ƒ9,40
BOEKWEIT.		»	46 » » 3,10	Cromh.	ƒ9,25,75
Gr. Zd.	65 ℔ ƒ5,15	»	48 » » 3,30	Raapol. p.v.	ƒ33
»	66 » » 5,35	»	50 » » 3,50	Boter ¼ Ton 1ste soort	
»	68 » » 5,15	»	» »		ƒ26 a ƒ27
Zw.Zd.	» »	Bl. Voer	38 » » 2,35	2e Dito	ƒ25 a ƒ25½
Veen	65 » » 4,75	»	40 » » 2,45	3e Dito	ƒ

Tarwe was prijshoudend. — Rogge aan consumtie 10 cents hooger betaald. — Boekweit zonder verandering. — Gerst door meerder vraag 10 cents hooger verkocht. — Haver ruim prijshoudend. — Boonen als voren. — Koolzaad wel zoo aangenaam. — Gort in een doen.

ROTTERDAM, 21 *Aug*. Tarwe. Jarige Zeeuwsche, Vlaamsche, Overmaassche en Flackeesche redelijk aangevoerd en tot verhoogde prijzen, zoo ter verzending als consumtie wel afgegaan, de puikste in den beginne der markt van ƒ 8,90 tot ƒ 9,10; later tot ƒ 9,20, ƒ9,30; middelbare van ƒ8,60 tot ƒ8,80; mindere van ƒ8 tot ƒ8,50. Van nieuwe meerder partijtjes aan, tamelijk goed van stuk, doch meestal wak en verwaterd, de beste zijn van ƒ8 tot ƒ8,70 en de mindere van ƒ6,50 tot ƒ 7,80 verkocht; Poolsche schaars, 154 ℔ oude witb. ƒ340; roode soorten vrij ruim ter veil en tot verhoogde prijzen, de meeste partijen ter verzending, opgeruimd; in entr. 161, 162, 163 ℔ jarige Hooglandsche Kleefsche ƒ285, ƒ290, ƒ295; 158, 159 ℔ jarige Rijn ƒ275, ƒ280; 156, 157 ℔ dito ƒ270; 155 ℔ dito ƒ 265; in consumtie, 162, 163 ℔ jarige Hooglandsche Kleefs. ƒ300; 164 ℔ dito ƒ310; 160, 161 ℔ jarige Kleefsche ƒ283, ƒ290; 157, 159 ℔ dito ƒ285, ƒ290; 160 ℔ jarige Bovenl. ƒ285, ƒ290; 159 ℔ ƒ 283, ƒ 285; 158 ℔ dito ƒ 278, ƒ 280; 155, 156 ℔ dito ƒ270; 155 ℔ Petersburger ƒ230; 163 ℔ Cubanka ƒ 285. — Rogge. Nieuwe Zeeuwsche en Vlaamsche tamelijk aan en door iets meerder vraag tot 10, 20 cents hooger, langzaam afgegaan, de puikste van ƒ 5,60 tot ƒ 5,80, mindere van ƒ 5,20 tot ƒ5,50. Jarige mede 10, 20 cents hooger van ƒ 5,20 tot ƒ 5,70 per mud. De overige soorten bij redelijken handel ruim prijshoudende; 152 ℔ jarige Groot-Brabandsche ƒ180; 152 ℔ jar. Limburger ƒ175; 149, 150 ℔ nieuwe dito ƒ 170; 149 ℔ Rijn ƒ 170; 147, 148 ℔ nieuwe dito ƒ 165; 146 ℔ dito ƒ160; 146 ℔ jar. Fransche ƒ165; 144 ℔ Odessa ƒ160; 154 ℔ gedroogde Deensche ƒ192. — Gerst. Nieuwe Zeeuwsche en Flackeesche tot vorige prijzen vrij wel opgeruimd, de puikste en droogste van ƒ4,30 tot ƒ4,50; mindere van ƒ4,10 tot ƒ4,20. Jarige winter en zomer weinig aan, en de enkele klusjes van ƒ 3,60 tot ƒ3,80 verkocht. Van andere soorten te Schiedam leverbaar; 126, 127 ℔ Coursche ƒ154, ƒ155; 127 ℔ Liebau ƒ155. — Haver als voren: Zeeuwsche en Overmaassche korte van ƒ 2,60 tot ƒ 3,30; lange van ƒ 2,20 tot ƒ 2,70 per mud; andere soorten zonder omgang. — Boekweit hooger verkocht: op 140 ℔ Noord-Brabandsche ƒ 182, ƒ187, ƒ192; Groot-Brabandsche ƒ192; Groninger Zand ƒ185; Holsteinsche ƒ 180, ƒ 185 en puike Rijn ƒ 185. — Erwten. Nieuwe Zeeuwsche Blaauwe bij een redelijken aanvoer tot 50 cents per mud hooger wél afgegaan, de puikste op de kook van ƒ8,50 tot ƒ9 en mindere van ƒ 7,50 tot ƒ 8 per mud. — Koolzaad met afnemenden toevoer, door minder kooplust wel zoo laag verkocht, puik Zeeuwsch gestort 52 p. vl.; Overmaasch in zakken 51 p. vl. en ordinair Vlaamsch, Zeeuwsch en Flackeesch 47, 50 p. vl.

AMSTERDAM, 23 *Augustus*. Tarwe met belangrijken handel tot veel verhoogde prijzen aan cons. en speculatie. In entr.: 131, 132 ℔ r. Odessa ƒ270, ƒ275; 132 m. ℔ d. ƒ263, ƒ268; 130 ℔ Rost. ƒ300; 129 ℔ m. r. Odessa ƒ250; 131 ℔ Kubanka ƒ250; 132 ℔ Norder ƒ 287. In cons.: 129 ℔ witb. Poolsche ƒ345; 128 ℔ b. dito ƒ340; 127 ℔ dito ƒ325, ƒ327; 125 ℔ dito dito ƒ318, ƒ320; 129 ℔ Petersb. ƒ 240; 124 ℔ Anholtsche ƒ250; 126 ℔ Gron. ƒ248; 126 ℔ Vriesche Smet ƒ 248. — Rogge mede met aanzienlijke handel tot verhoogde prijzen aan consumtie en speculatie. In entr.: 116 ℔ Archang. ƒ160. In cons.: 126, 127 ℔ Pommer ƒ182, ƒ184; 116 ℔ Petersb. ƒ165; 125, 128 ℔ Pommer ƒ180, ƒ185; 117 ℔ Petersb. ƒ167; 114 ℔ dito ƒ 160; 124 ℔ Deens. ƒ 173; 125 ℔ n. Rijn ƒ 175; 120 ℔ Colonie ƒ265 aan de Zaan. — Gerst ruim prijshoudend: Zeeuws. W. ƒ 135, ƒ 136 in cons.; 101 ℔ N.-Hollands. Winter ƒ 136. — Haver, 90 ℔ dikke ƒ 120. — Boekweit prijshoudend: 120, 123 ℔ Holst. ƒ 192, ƒ 200.

Nog verkocht van Tarwe 132 ℔ Mecklenb. ƒ310; 130 ℔ Kubanka ƒ260, en van Rogge: 127 ℔ Pruiss. ƒ188; 124 ℔ Deens. ƒ173; 120 ℔ Colonie ƒ165 aan de Zaan; 128 ℔ Pommer ƒ188.

Koolzaad voetstoots prijsh.; verk.: Zeeuws. 53 p. vl.; Kromh. 51½, 52 p. vl.; op 9 vat in Sept. 58½ p. vl.; Oct. 59 p. vl.; Nov. 59½ p. vl. Lijnzaad ƒ5 hooger: 110, 111 ℔ Koningsb. ƒ225; 108 ℔ dito ƒ200; 108, 109 ℔ Riga ƒ225; 107, 108 ℔ Egyptisch ƒ250; 111, 112 ℔ Odessa ƒ260. — Raapolie dadelijk niet williger; op levering in een doen. Lijnolie iets williger. Raapolie per 6/w. ƒ34,75; vlieg. ƒ33,75; Sept. ƒ33,75; Oct. ƒ34 a ƒ34,25; Nov. ƒ34,25; Dec. ƒ34,50; Mei ƒ35. — Lijnolie per 6/w. ƒ28; vlieg. ƒ27.

LONDEN, 21 *Aug*. Inl. Tarwe, waaronder een goed gedeelte van het nieuwe gewas, werd met 3 a 4 sh. avans op de prijzen van l.l. Maandag door gebruikers betaald. Vreemde bedong in entr. en cons. ca. 3 sh. verhooging. Gerst zeer gevraagd bij 1 a 2 sh. prijsverbetering op de koersen van l.l. Maandag. Haver 6 p. a 1 sh. hooger. Boonen en Erwten 1 a 2 sh. duurder.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

Amsterdam, 23 *Augustus*.

NEDERL., Werk. Schuld 2½ pCt. 44¼, 44⅜, 44⅜; Dito Cert. 3 pCt. 51$\frac{15}{16}$, 52⅛, 51$\frac{15}{16}$; Dito Dito 4 pCt. 68¾, 69, 68¾; Amort. Synd. 3½ pCt. 70, 70⅛; Haarlemmerm. 5 pCt. 88½. — BELGIE, bij *Rothschild* 2½ pCt. 36¼. — SPANJE, L. bij *Ardoin* van 85 £ 5 pCt. 8$\frac{7}{16}$, 8½; Dito Dito van 510 £ 5 pCt. 8½, 8$\frac{5}{16}$; Dito bij Dito, onbep. Stukken 5 pCt. 8$\frac{1}{16}$; Dito 3 pCt. 25⅜; Dito Binnenl. a 6 m. 3 pCt. 18¼, 18⅜, 18⅜; Coup. *Ardoin* 6$\frac{3}{16}$, 6¼. — PORTUGAL, te Londen 3 pCt. 17$\frac{11}{16}$; Dito Dito 4 pCt. 18⅝, 18$\frac{13}{16}$, 18$\frac{13}{16}$. — RUSLAND, Oblig. *Hope* 1798 en 1816 5 pCt. 95⅛, 96, 95⅛; Cert. bij dito 1831 en 1833 5 pCt. 85¼, 85¾; Dito bij *Hope* 4 pCt. 76; Dito bij *Stieglitz en comp.* 4 pCt. 75⅜; Cert. te Hamb. 5 pCt. 90; Inschr. in Assign. 6 pCt. 58⅜. — OOSTENRIJK, Metall. 5 pCt. 69, 69½, 69½; Dito 2½ pCt. 35⅝, 36⅛, 36; Weenerb. bij *Goll en comp.*, 5 pCt. 80; N. Aand. met Loting van 250 fl. 240; Amerik. Bank-Actiën 2⅞; Grenada 1 pCt. 11¼.

In onze binnenl. fondsen was heden wederom geene variatie. Alleen in Integralen was eenige affaire.

Spaansche iets flaauwer bij vrij levendigen omzet in Binnenl. 3 pCts. Van Russische waren alleen Hamburger meer gewild. Alle overige iets minder vast. Oostenr. een weinig aangenamer.

Braz. 1824 v. 200 p. st. 70¼.

Koers van het geld: Prolongatie 2¼; Beleening 2¼; Disconto 3 pCt.

Laatste Prijzen te 5 uren: Integr. 2½ pCt. 44⅜; 4 pCts. 68¾ a ⅞; Ard. a £ 510 8¼ a $\frac{5}{16}$; Binnenl. 3 pCt. 18⅜.

ADVERTENTIEN.

den last inhebbende, overviel hem die noodlottige storm, waaraan zich hier nog een ieder met ontzetting herinnert. Gemelden Schipper nu overvielen al dadelijk de grondzeeën met al haar geweld, zoodat zijn schip zwaar stootte en aan behoud van hetzelve niet te denken was. Na ontzettende krachtsinspanning heeft het den ijvervollen man *niet* mogen gelukken, zijn leven te redden, zoodat herhaalde stortzeeën hem alle krachten deden verliezen, om zich langer aan het reeds in zinkenden staat verkeerend wrak vast te klemmen, tot dat bij eindelijk geheel afgemat over boord werd geslagen en — *zijn dood in de golven vond!*

De drie op het wrak zich nog bevindende arbeiders, benevens de zoon van genoemden Schipper, hadden hunne redding tot in den mast gezocht, waar henen zij almede genoemd twaalfjarig kind hadden medegenomen. Echter na ongeloofelijke inspanning en verschrikkelijke doodsangsten, van des nachts twee uren af, gelukte het den in doodsgevaar verkeerenden niet, het kind te mogen behouden, doordien het van uit den mast werd weggeslagen, doch andermaal door een' arbeider gegrepen, maar, helaas! door eene andere stortzee weggeworpen, en zoo in de verschrikkelijke golven verdronk, zoodat de zoon den vader spoedig naar de eeuwigheid volgde!

De in doodsgevaar verkeerende en van angst jammerende drie arbeiders werden tegen den morgen van uit *Delfzijl* waargenomen door den Schipper DIJK (voogd op het eiland *Rottum*) en eenige kloekmoedige zeelieden, welke dadelijk besloten, zich met het schip van genoemden DIJK naar de plaats des ongeluks te begeven, ten einde, zoo mogelijk, de drenkelingen nog te redden, en — zij werden van een gewissen dood gered en in een' bedroevenden toestand te *Delfzijl* aan wal gebragt.

En wie onzer zou, bij het vernemen van dit ijzingwekkend voorval, niet met medelijden zijn vervuld!

Het is daarom, dat zich de ondergeteekenden, met voorkennis van den Heer Burgemeester te *Delfzijl*, hebben vereenigd, met het doel, om **liefdegiften** bij Menschenvrienden te verzoeken voor de nagelaten *Weduwe en hare arme Kinderen*, waarvan zes te jong om hun groot verlies van alles, ja! van goed en bloed te kunnen beseffen, daar zij thans geheel en al als hulpbehoevenden aan de menschlievendheid hunner natuurgenooten zijn overgelaten, en waarom dan hun ongelukkige toestand aan ieder' dringend wordt aanbevolen, ten einde door eenige liefdegiften het groote verlies eenigzins te lenigen; waartoe ondergeteekenden zich wel hebben willen belasten met de ontvangsten, enz., ten behoeve van dat ongelukkig gezin, hetwelk thans om bijstand smeekt.

P. STRATINGH.
P. A. DAM.
J. HUISMAN DE JAGER.
E. MEIJER.

N.B. De GIFTEN, die men ten bovenbedoelden einde aan de Redactie van deze Courant mogt willen toezenden, zullen door haar volgaarne aan de hier genoemde Heeren worden overgemaakt.

*** De **KOMMISSARISSEN** ter BEVORDERING der **PAARDENFOKKERIJ** in de PROVINCIE *GRONINGEN* maken door deze bekend, dat van de aan hen ter **KEURING** aangebodene **DEKHENGSTEN**, op den 23sten AUGUSTUS ll., de volgende de BESTE zijn geoordeeld en alzoo aan derzelver EIGENAREN de uitgeloofde PREMIËN toegewezen, als: de eerste Premie van *f* **75**, aan PIETER JANS HOOIBOER, te *Dorkwert*, voor eenen ZWARTEN ZESJARIGEN HENGST; — de tweede, van *f* **50**, aan PIETER JOHANNES BRIL, te *Wierum*, voor eenen BRUINEN DRIEJARIGEN; — de derde, van *f* **25**, aan PIETER ROELFS OOSTERVELD, te *Draaijerij* (Gemeente *Wedde*), voor eenen APPEL-SCHIMMEL ZEVENJARIGEN HENGST; — dat, even zoo op den volgenden dag, den 24sten AUGUSTUS, aan de DRIE BEST GEKEURDE van de aangebodene VEULMERRIEN, zijn toegewezen de volgende PREMIEN, als: de eerste Premie van *f* 75, aan RIEMKO EVERS WILDEMAN, te *Baamsum* (Gemeente *Termunten*), voor eene ZWARTE VIJFJARIGE; de tweede, van *f* 50, aan ADOLF JANSEN, te *Haren*, voor eene ZWARTE VIJFJARIGE, en de derde, van *f* 25, aan KLAAS JANS BAKKER, te *Enumatil*, voor eene ZWARTE VIJFJARIGE VEULMERRIE.

GRONINGEN, H. C. VAN HALL,
24 Augustus 1848. *Secretaris.*

PROGRAMMA VAN HET MUZIJKFEEST,

HETWELK TER GEDACHTENIS VAN HET

verlaten van Groningen in 1672,

EN

van den Munsterschen Vrede in 1648,

op den **28sten Augustus 1848**

GEVIERD ZAL WORDEN IN DE MARTINI KERK.

1. OUVERTURE van BELLINI, door het Muzijkkorps.
   De Redenaar.
2. VIERSTEMMIGE MOTETTO, door het Mannenkoor: *Eere zij God!*
   De Redenaar.
3. VIERSTEMMIG Mannenkoor: *God is de liefde.*
   De Redenaar.
4. *Hulde aan onze Vaderen:* Vierstemmig koor van Kinderen.
5. *Moderato* en *Allegro* van GLAESER; door het Muzijkkorps.
6. *Loflied:* Vierstemmig koor door Kinderen.
7. *Allegro;* door den Organist HAUFF.
8. *Opwekking;* Driestemmig Mannenkoor.
9. *Jubellied:* Vierstemmig Mannenkoor.
   De Redenaar.
10. *Neêrlands Volk:* Vierstemmig koor door Kinderen.
11. *Vrede:* Driestemmig koor door Kinderen.
12. *Moderato;* door den Organist HAUFF.
13. *Volkslied:* Vierstemmig Mannenkoor.
    De Redenaar.
14. *Danklied:* Driestemmig koor door Kinderen.
15. Sluiting door den Organist HAUFF.

SCHOUWBURG TE GRONINGEN

op Maandag, den 28sten Augustus 1848:

EENE ZINNEBEELDIGE VOORSTELLING op het **gedachtenisfeest van het Beleg en Ontzet der Stad Groningen in 1672,** voorzien met Koren, Costumes en Decoratie; voorafgegaan door: **DE SUBORDINATIE,** OF IETS UIT HET LEVEN VAN **FREDERIK DE GROOTE,** Tooneelspel in vier Bedrijven.

PLAATSEN zijn te bespreken bij den Bureaulist **P. DE KONING**, bij wien KAARTJES voor INTEEKENINGSPRIJS tot ZATURDAG AVOND te zeven uren te bekomen zijn.

Men zal te *zes uren* beginnen.

MUZIJK,

ten Huize van Mejufvrouw de Wedw. BONTEKOE, op Maandag, den 28sten Augustus 1848, des avonds te 8 uren.

BAL,

op MAANDAG, den 28sten AUGUSTUS 1848, in de **ZAAL** van den **SCHOUWBURG** *Utile et Dulce*, na afloop der REPRESENTATIE.

Ter FEESTVIERING

van den 28sten AUGUSTUS, zal de ondergeteekende zijn welgestemd **MECHANIEK ORGELWERK** voor STAD- en LANDGENOOTEN laten SPELEN.

H. HARMS, *Koffijhuishouder* aan de Vischmarkt.

GRONINGEN BELEGERD EN VERLOST IN 1672.

Aan HH. INTEEKENAREN wordt door deze berigt, dat de **VOORLEZING** daarover, te houden door **A. HAZELHOFF**, plaats zal hebben op WOENSDAG, den **30** Augustus aanstaande, in de PEPERGASTHUISKERK, des avonds te 5 uren, terwijl voor diegenen, welke niet ingeteekend hebben, gelegenheid is, den TOEGANG en GEZANGEN te kunnen bekomen bij den Heer **A. L. SCHOLTENS**, Boekhandelaar aan de Groote Markt, en des avonds bij de KERKDEUR, à **25** Cents.

Societeit de Harmonie.

ZONDAG aanstaande, den 27sten Augustus, geene MUZIJK, *maar wel* op **MAANDAG**, den 28sten Augustus 1848, des avonds te zeven uren.

GRONINGEN, 24 Augustus 1848.

Namens de Directie:
A. VAN CALCAR,
Secretaris.

GEBOORTE-, HUWELIJKS- EN STERFBERIGTEN.

*** Heden beviel van eenen ZOON M. BACKHAUS, Echtgenoote van
T. BROUWER, *Broodbakker.*
GRONINGEN, 18 Augustus 1848.

*** Bevallen van eenen ZOON T. E. EBELS, Echtgenoote van
L. L. DIJKEMA.
NIEUW-BEERTA, 21 Augustus 1848.

*** Heden beviel van eene welgeschapen DOCHTER G. E. STRATEMEIJER, Echtgenoote van
J. OOSTING, *Katechiseermeester.*
GRONINGEN, 22 Augustus 1848.

*** Heden beviel voorspoedig van eenen ZOON ANNA MARGARETHA RUDING, geliefde Echtgenoote van
G. MEDDENS.
GRONINGEN, 23 Augustus 1848.

*** Heden beviel van eenen welgeschapen ZOON EVERDIENA VAN BERGEN, Echtgenoot van
J. SINGER, *Koek- en Banketbakker*, in de Poelestraat.
GRONINGEN, 23 Augustus 1848.

*** Heden avond overleed mijne lieve Gade ITJE WESTERBAAN, in den ouderdom van bijna 41 jaren. Bijna 16 jaren was ik gelukkig met haar gehuwd. Negen Kinderen werden ons geboren, van welke twee reeds vroeg stierven, en de jongste, een Zoon, eerst voor twee dagen het licht aanschouwde. Maar ten gevolge van deze, overigens zeer voorspoedige verlossing bezweek zij voor deze aarde en ging van hier, weltevreden met God en met haar lot, dankbaar en vol van geloof en liefde.

Op haar uitdrukkelijk verlangen zal door onze Kinderen geen Rouwgewaad gedragen worden; terwijl ik vriendelijk verzoek, dat onze Bloedverwanten, Vrienden en veelvuldige Betrekkingen buiten deze Stad, deze algemeene, meer uitvoerige kennisgeving tevens willen beschouwen als tot iederhunner in het bijzonder gerigt.

GRONINGEN, 21 Augustus 1848.
W. HUURLING.

*** GRONINGEN, 23 Augustus 1848. Heden avond te 8½ uur trof mij de gevoeligste slag mijns levens, door het afsterven van mijnen dierbaren Echtgenoot J. S. WINTER; zwaar treft deze lang gevreesde slag voor mij en al mijne Kinderen. De hoop op eene zalige verwisseling kan ons eenigzins troosten.

A. WINTER—IMMENS.

Eenige kennisgeving; terwijl de AFFAIRE blijft continueren.

*** Bij den Boekverkooper **J. HAFTERKAMP**, in de Nieuwe Ebbingestraat, te *Groningen*, is heden uitgegeven: **NAAUWKEURIGE BEREKENING VAN DEN GRONINGER VOET MET DE NEDERLANDSCHE EL**, van **1** tot **150** Voet en van ¼ tot **25** Duim, ten dienste van HOUTKOOPERS, TIMMERLIEDEN, ENZ., in groot kwarto, opgeplakt, **50** Cents.

IDEM, in klein Zakformaat, **30** Cents.

De BEREKENING van den AMSTERDAMSCHEN VOET met de NEDERLANDSCHE EL zal spoedig volgen.

*** Door den Boekverkooper **JOHANNES MULLER**, te *Amsterdam*, is uitgegeven:

Kaart van Italie,

geteekend en op Steen gegraveerd
DOOR
T. ETTLING.
Prijs 75 Cents.

UITTREKSEL.

Bij Vonnis der ARRONDISSEMENTS-REGTBANK te *Winschoten*, van HEDEN, ten zelfden dage behoorlijk geregistreerd, is de Heer **JOSEPH SAMUELS VAN PELS**, *Koopman* te *Oude Pekela*, verklaard te zijn in staat van FAILLISSEMENT, van hetwelk de aanvang is bepaald op gisteren, terwijl bij diezelfde uitspraak is benoemd tot REGTER-COMMISSARIS Mr. **JEREMIAS FREDERIK ABRESCH**, *Lid van* — en tot CURATOR Mr. **W. R. EMMEN**, *Procureur bij gezegde Vierschaar.*

WINSCHOTEN, 23 Augustus 1848.
De Curator voornoemd:
Mr. W. R. EMMEN.

AANBESTEDING.

Mr. **A. H. WERUMEUS BUNING**, Notaris te *Uithuizen*, is voornemens, op MAANDAG, den 28sten Augustus 1848, ten Huize van den Kastelein J. E. SCHILHORN VAN VEEN, te *Uithuizen*, des morgens te 11 uren, in het openbaar aan te besteden:

Het **BOUWEN** van een **NIEUW LANDHUIS** en **SCHUUR**; waarvan de Bestekken in tijds ter lezing zullen worden gelegd: te *Uithuizen* bij de Kasteleins J. E. SCHILHORN VAN VEEN en S. BOLHUIS; te *Onderdendam* in het GEMEENTEHUIS; te *Delfzijl* bij den Kastelein TER STEEG; te *Appingedam* bij den Kastelein HOEKSTRA; te *Groningen* bij de Erven EEKHOFF, de Wedw. DE JONG, de Wedw. BONTEKOE, SPINHOF en in het BLAAUWE PAARD; te *Winschoten* bij den Kastelein WISSEMAN; te *Assen* bij den Kastelein HOFSTË; te *Dockum* in de HERBERG *Benthem*; te *Leeuwarden* bij de Weduwe R. POST; te *Sneek* bij den Kastelein VAN MEURS, in den *Wijnberg*; te *Heerenveen* bij den Kastelein BARLAGE, in het *Heeren Logement*; te *Buitenpost* bij de Weduwe WADMAN.

Nader onderrigt is te bekomen, van den 19den Augustus af, ten Huize van bovengenoemden Notaris, alwaar de Teekening ter inzage is gelegd.

*** De **BURGEMEESTER** der GEMEENTE *GRIJPSKERK* brengt bij deze ter kennis van de daarbij belanghebbenden, dat op de **KERMIS**, aldaar te houden den **29sten** en **30sten** AUGUSTUS 1848, *GEENE* **HAZARDSPELEN** en **HOROSCOOPTREKKERIJEN** zullen worden toegelaten en ALLE BEDELARIJ zal worden *GEWEERD.*

GRIJPSKERK, 23 Augustus 1848.
De Burgemeester voornd.
H. GUICHART ABRESCH.

*** De **HOUDERS DER** BANK VAN LEENING te *GRONINGEN* adverteren, dat alle **PANDEN**, welke bij hen in de maanden MEI, JUNIJ en JULIJ 1847 zijn *verzet*, geteekend met de letters **G, H** en **I**, moeten afgerent of gelost, en wel letter **G** van den **21sten** tot en met den **25sten** Augustus, letter **H** van den **28sten** Augustus tot en met den **1sten** September, letter **I** van den **4den** tot en met den **8sten** September 1848; zullende, bij gebreke van dien, **finaal** worden verkocht.

IEMAND binnen deze Gemeente biedt aan eene Som van EENIGE HONDERD GULDENS (ZEVEN-, ACHT- à NEGENHONDERD), indien hem een **POST** kan worden bezorgd, als **OPZIGTER** over deze of gene **BETREKKING**, met geen zwaar Werk vergezeld zijnde, uit hoofde eener zwakke Ligchaamsgesteldheid, waarvan bij, al was het slechts **VIER** à **VIJF GULDEN** per **WEEK**, had in te komen; kunnende de beloofde Som dadelijk worden ontvangen bij het toezeggen en aanvaarden van dezen POST. Verdere informatie bij den DRUKKER DEZER.

De **VOOGDEN** van het **HEILIGEN GEEST GASTHUIS** presenteeren bij Inschrijving: De **LEVERANTIE** van ongeveer **2200** Tonnen **BAGGERTURF**, waarvan de Voorwaarden van HEDEN af ter lezing liggen aan het GESTICHT, terwijl de MONSTERS TURF vóór of op den 13den September moeten worden bezorgd.

PUBLICATIE.

De **DIRECTIE** van het *TERMUNTER ZIJLVEST* (PROVINCIE *GRONINGEN*) brengt, ingevolge eene resolutie van Heeren GEDEPUTEERDE STATEN van de PROVINCIE *GRONINGEN*, de dato 1sten Augustus 1848, No. 8, in verband met Artikel 3 der Wet van den 29sten Mei 1841, *Staatsblad* No. 19, ter kennis van de daarbij belanghebbenden, dat het **TERREIN** voor de **VERGRAVING** van het *PROJECT-KANAAL* tot VERBETERING der **AFWATERING** van het genoemde *ZIJLVEST*, door het plaatsen van **BAKENS** zal worden aangewezen op den **28sten** AUGUSTUS eerstkomende. — En roept diensvolgens bij deze ALLE BEKENDE en ONBEKENDE EIGENAREN van de bij de **ONTEIGENING** in BEZIT te nemene PERCEELEN, gelegen in de GEMEENTEN *MIDWOLDA*, *NIEUWOLDA* en *TERMUNTEN*, op, om zich bij de **DIRECTIE** van het gemeld *ZIJLVEST*, binnen den tijd van VIER WEKEN na de gedane Publicatie, aan te melden, ten einde hunne REGTEN en BELANGEN te doen gelden; zullende de **DIRECTIE** daartoe tevens zitting houden in het GEMEENTEHUIS te *MIDWOLDA* den **22sten** SEPTEMBER 1848, en te *NIEUWOLDA* op den **23sten** SEPTEMBER 1848, telkens des voormiddags te tien uren tot vier uren.

De Directie van het Termunter Zijlvest voornd.
H. H. BROUWER.
Ter ordonn. van dezelve,
U. E. STHEEMAN,
Secret.

NEDERLANDSCHE HANDELMAATSCHAPPIJ.

De **DIRECTIE** maakt bekend, dat de **SPECERIJ-VEILING** der Maatschappij van **1848**, welke zal gehouden worden te **Rotterdam**, op **DINGSDAG**, den **3den** OCTOBER eerstkomende, bestaan zal uit de volgende hoeveelheden:

501	Vaten	**NOTENMUSCAAT**,	no. 1,	liggende te *Rotterd.*
674	„	DITO,	no. 1,	ligg. te *Amsterd.*
42	„	DITO,	no. IX,	„ „ *Rotterd.*
33	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
120	„	DITO,	no. 2,	„ „ *Rotterd.*
204	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
26	„	DITO,	no. 3,	„ „ *Rotterd.*
35	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
63	„	DITO,	no. 4,	„ „ *Rotterd.*
79	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
4	„	**FOELIE**,	A	„ „ *Rotterd.*
5	„	DITO,	A	„ „ *Amsterd.*
12	„	DITO,	B	„ „ *Rotterd.*
10	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
45	„	DITO,	C	„ „ *Rotterd.*
76	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
137	„	DITO,	D	„ „ *Rotterd.*
286	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
39	„	DITO,	E	„ „ *Rotterd.*
12	„	DITO,	Gruis en Stof	„ „ *Rotterd.*
9	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
199	„	**AMBOINA NAGELEN**,	no. 2,	liggende te *Rotterdam.*
276	„	DITO,	no. 2,	ligg. te *Amsterd.*
81	„	DITO,	no. 3,	„ „ *Rotterd.*
130	„	DITO,	dito	„ „ *Amsterd.*
1096/1	Fardeelen	**JAVA KANEEL**,		„ „ *Rotterd.*
1045/1	„	DITO,		} „ *Amsterd.*
9/2	„	DITO,		} „ *Amsterd.*
81	Pakken	DITO,		} „ *Amsterd.*
2148	Balen	**PEPER**,		liggende te *Rotterdam.*
2929	„	„		„ *Amsterdam.*

De Verkoop zal geschieden bij Kavelingen, de Notenmuscaat, Foelie en Nagelen elk van *twee Vaten*, de Java Kaneel en Peper zoo als die bij de Notitiën zullen worden aangewezen.

Onder de voormelde aangeslagene hoeveelheden is begrepen het nog onverkochte gedeelte van het opgehoudene in de Veiling van den 17*den September* 1846, en de Maatschappij geeft de verzekering, dat zij *vóór den eersten September* 1849 geene andere soortgelijke Specerijen zal aan de Markt brengen.

De MONSTERS zullen op *Vrijdag, den 29sten Augustus eerstkomende*, verkrijgbaar zijn, terwijl de Notitiën met de Veilcondition in tijds zullen worden uitgegeven.

AMSTERDAM, 21 Augustus 1848.
VAN DER OUDERMEULEN, *President.*
GOUDSWAARD, *Direct., fung. Secr.*

HOUTVEILING,

onder werkelijke Houtkoopers, op ZATURDAG, den 26sten Augustus 1848, des voormiddags te 11 uren, ten Huize van de Wedw. F. VAN DER BOOGH, te *Appingedam*, van eene groote partij Maats en zware Overmaats VUREN BALKEN, onderscheidene soorten Oostzeesche GREENEN BALKEN, eene groote partij JUFFERS, KOLDERS, EIKEN STOLPEN en POSTEN, GREENEN en VUREN DEELEN, PIJPEDUIGEN, ENZ.

Mr. H. J. OFFERHAUS, *Nots.*

Mr. **M. DE MUINCK**, Notaris te *Grijpskerk*, gedenkt, op DONDERDAG, den 31sten Augustus 1848, des morgens te 10 uren, ten Huize van den Kastelein A. H. ROZEMA, te *Saaxum*, publiek te verkoopen: Eene **BEHUIZING**, no. 27, met derzelver **ERF** en **TUIN**, te *Saaxum*, doende jaarlijks tot grondpacht *f* 3—50, toebehoorende aan de Erven van JAIGIEN HARMS, Wedw. JAN GEERTS.

Mr. M. DE MUINCK.

UIT DE HAND TE KOOP:

Eene nette **HEEREN BEHUIZING** met een **TUINTJE** daar achter. Adres bij den Bewoner in de Peperstraat, letter D no. 112.

LEEST HIER!

TE HUUR, tot primo Mei 1849, om dadelijk te aanvaarden: eene hoogst fatsoenlijke **BEHUIZING** met **TUIN** en de daarin aanwezige VRUCHTEN, staande en gelegen aan de Straat te *Zuidbroek*, tegenover de PASTORIJ. Te bevragen bij den SCHOOLONDERWIJZER aldaar. Brieven franko.

TE HUUR,

tegen November of vroeger: een **WINKELHUIS**, in de Oude Kijk-in-'t Jatstraat. Te bevragen bij den Timmerman HERES.

BIJ TOEVAL TE HUUR:

Eene roijale **BOVENWONING** met VRIJEN OPGANG, in den Grooten Kromelleboog; te aanvaarden met den 1sten November aanstaande. Te bevragen bij den Eigenaar

J. M. BILLROTH.

De ONDERWIJZER te *Zuidlaren* verlangt eenen **HULPONDERWIJZER** van den DERDEN RANG, des noods van den VIERDEN. Die hiertoe genegen, vervoege zich in Persoon of met *franko Brieven.*

Een fatsoenlijk **JONGELING**, oud 22 jaren, van de Protestantsche Godsdienst, en voorzien van de beste Getuigschriften van Gedrag en Wetenschappelijke kennis, zag zich gaarne met primo November aanstaande geplaatst als **LEERLING** en **BEDIENDE** in een' **KRUIDENIERSWINKEL** en wel bij voorkeur mede in eene TABAKSFABRIJK in of bij de Stad *Groningen*. — Brieven *franco*, onder letter K, bij den DRUKKER DEZER.

Te Groningen, bij C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA, Boekdrukker.

NOTIFICATIE.

BURGEMEESTER EN WETHOUDEREN der Stad *Groningen* brengen ter kennis van de Ingezetenen, dat de **STEMBILJETTEN** voor de benoeming van KIEZERS, ter vervulling van de, ingevolge art. 22 van het Reglement voor het Bestuur dezer Stad, door aftreding op den 30sten September 1848, outstaande Vacatures in het Kiezers-Collegie, overeenkomstig art. 12 van genoemd Reglement, op MAANDAG, den vierden September aanstaande en eenige volgende dagen, aan de huizen der Stemgeregtigden zullen worden rondgebragt, om op den vierden dag daarna wederom opgehaald te worden; zijnde op die Biljetten vermeld de namen van de personen, die reeds Kiezers zijn, en voorts daarbij gevoegd eene naamlijst der personen, die de vereischten bezitten, om tot Kiezer te worden benoemd.

En opdat niemand onkundig moge blijven van hetgene hierbij in acht moet worden genomen, zoo worden aan een' ieder', wien zulks aangaat, bij deze herinnerd de hiertoe betrekkelijke artikelen **2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 17** en **18** van het Reglement voor het Bestuur dezer Stad, die te dien einde achter deze Notificatie zijn geplaatst; — terwijl wijders ter kennis van de Ingezetenen wordt gebragt, dat, ingevolge het 12de artikel van meergemeld Reglement, de Lijst, behelzende de namen der personen, die de vereischten bezitten, om tot KIEZER te worden benoemd, zoowel als de Lijst der STEMGEREGTIGDEN, van HEDEN af, des voormiddags van tien tot één uur, op de Stads Secretarij ter visie zullen liggen, ten einde aan een' ieder', die vermeenen mogt ten onregte daarvan te zijn afgelaten, of andere aanmerkingen daarop mogt hebben, gelegenheid tot beklag te geven.

En opdat deze Notificatie kome ter kennis van een' ieder', zal dezelve worden gedrukt en aangeslagen en in de *Groninger Courant* geplaatst

Gedaan in het Raadhuis te *Groningen*, den 24sten Aug. 1848.

Burgemeester en Wethouderen: VAN ITTERSUM.

De Secretaris bij het Bestuur der Stad Groningen:
J. H. M. HORA SICCAMA.

Over de stemgeregtigden en de wijze, waarop het stemregt uitgeoefend wordt.

Art. 2. Voor stemgeregtigden worden gehouden zij, die, ten minste gedurende het laatst verloopen jaar ingezetenen der stad, of van derzelver grondgebied geweest, en nog werkelijk op het oogenblik zelve ingezetenen daarvan zijnde, den ouderdom van 23 jaren hebben vervuld, jaarlijks in de verponding en verdere beschrevene Rijksmiddelen, buiten het patentregt, betalen niet beneden de dertig guldens, aan de wettelijke verpligtingen aangaande de Nationale Militie, naar aanleiding der Grondwet op hen gelegd, tot op het oogenblik toe hebben voldaan, en niet vallen in de termen van uitsluiting, bij het volgende artikel bepaald.

Art. 3. Van de uitoefening van het stemregt zijn uitgesloten zij, die in dienst zijn, of pensioen genieten van eenige vreemde Mogendheid, buiten autorisatie des Konings; die zich in staat van geregtelijke interdictie bevinden, alsmede die, aan welken geregtelijk een raadsman is toegevoegd; die in staat van faillissement zijn; die cessie van hunne goederen gedaan hebben; die een crimineel vonnis hebben ondergaan, door geene nadere uitspraak of beslissing krachteloos gemaakt; die ten tijde van de stemopneming nog in staat van criminele beschuldiging zijn.

Art. 4. In de beoordeeling der al of niet bevoegdheid tot uitoefening van het stemregt, naar gelang der betaald wordende jaarlijksche som in de bovengemelde belastingen, zal alleen in aanmerking worden genomen het montant, waarop men in die belasting is aangeslagen, onverschillig, of de goederen in de stad zelve, of elders binnen het Rijk gelegen zijn, en of de daarvoor te betalen belasting al of niet in eene andere gemeente wordt voldaan; zullende echter diegenen, welke derzelver belastingsbetaling in eene andere gemeente ten dezen zullen willen doen gelden, verpligt zijn, om daarvan vooraf aan het Stedelijk Bestuur kennis te geven en, des gevorderd, aan dat Bestuur de bewijzen van die betaling te vertoonen.

Art. 5. De belasting wegens panden, in compagnieschap bezeten, opgebragt wordende, zal aan ieder' eigenaar voor zijn aandeel worden toegerekend, mits de personen, welke daaruit hunne stemgeregtigdheid of bevoegdheid tot het kiezerschap zouden willen ontleenen, werkelijk als mede-eigenaars van zoodanige panden op de registers der Ontvangers van de directe belastingen bekend staan.

Art. 6. Wat aangaat het bedrag van belastingen wegens verhuurd wordende huizen, of andere eigendommen, waarvoor de eigenaars zijn aangeslagen, doch door de huurders aan hen restitutie geschiedt, zal dit bedrag onder de opbrengst der eigenaren blijven, als alleen daarvoor bij de Ontvangers bekend staande.

Art. 7. Zij, welke gehuwd zijn, hetzij in gemeenschap van goederen, of daar buiten, met vrouwen, die de bepaalde somme in de bovengemelde belastingen opbrengen, zullen, ofschoon ter zake van hunnen eigen aanslag niet bevoegd, niettemin ter uitoefening van het stemregt worden toegelaten, wanneer zij de overige vereischten in zich vereenigen; zoo als ook de vader van een minderjarig kind, hetwelk de bepaalde somme in de belastingen opbrengt, wanneer hij uit eigen aanslag niet reeds tot het stemregt mogt bevoegd zijn, tot de uitoefening van hetzelve zal toegelaten worden, indien hij de overige vereischten bezit; hetwelk even zeer het geval zal zijn ten opzigte van een' meerderjarigen zoon, of eenen der meerderjarige zoons van eene moeder-weduwe, welke zich in gelijk geval bevinden mogt.

Art. 8. Zoodanige moeders-weduwen, welke verlangen zouden, dat die uitoefening geschiede, zullen verpligt zijn, dengenen van derzelver zoons, door wien zij, bij voorkomende gelegenheden, de uitoefening tot wederopzegging toe zouden begeeren verrigt te hebben, aan het Stedelijk Bestuur kenbaar te maken, om daarvan de noodige aanteekening te kunnen houden tot narigt, terwijl het voorschreven Bestuur de moeders-weduwen, voor zoo verre die aan hetzelve mogten bekend zijn, of door hetzelve onderstelt worden in de termen te dezen te verkeeren, met de vorenstaande bepaling zal bekend maken.

Art. 9. Het zal onverschillig zijn, of de opgegevene zoon gehuwd of ongehuwd is, en al of niet bij de moeder-weduwe inwone, mits hij den ouderdom van 23 jaren vervuld hebbe, en alle verdere vereischten (dat omtrent de belasting-betaling alleen uitgezonderd), in de stemgeregtigden gevorderd wordende, bezitte, voor zoo verre hij namelijk niet reeds uit eigen hoofde het stemregt uitoefent, daar er door éénen persoon niet meer, dan ééne stem kan worden uitgebragt.

Art. 10. De zes voorgaande artikelen zijn ook tot de bevoegdheid, om tot het kiezerschap te worden benoemd, toepasselijk, behoudens de verdere vereischten der kiezers, volgens de bepaling van art. 23 van dit reglement.

Art. 13. Elk stemgeregtigde vult in het bekomen biljet in de namen der personen, welke hij tot Kiezers stemt, genomen uit hen, die de vereischten bezitten, en in zoodanigen getale, als er Kiezers worden vereischt; welk biljet door hem eigenhandig onderteekend, en voorts behoorlijk gesloten wordt.

Art. 14. De stemgeregtigden, welke hunne naamteekening niet mogten kunnen schrijven, doen de invulling van het biljet door een' ander' verrigten, en doen voorts onder hetzelve, door den wijkmeester hunner buurt, den commissaris van policie, of een ander publiek persoon verklaren, dat de invulling overeenkomstig hunne opgaaf is geschied.

Art. 17. Bij het nazien en opnemen der stemmen, zal hoegenaamd geen regard worden geslagen op de biljetten, welke of niet eigenhandig onderteekend, of niet ingevuld en geverifiëerd, op den voet van art. 14, of niet behoorlijk gesloten mogten gevonden worden; terwijl in geene aanmerking zullen worden genomen stemmen, uitgebragt op personen, welke de vereischten niet hebben, om tot Kiezers benoemd te worden; gelijk mede niet de stemmen, welke niet duidelijk genoeg eenen zekeren en bepaalden persoon mogten aanwijzen, hoezeer zoodanige biljetten voor het overige zullen worden aangenomen, indien die anderzins mogten geregtmatig zijn.

Art. 18. Indien in eenig biljet op meer personen stemmen mogten uitgebragt zijn, dan het getal der te verkiezene bedraagt, zullen alleen in aanmerking genomen worden de eerstgenoemden in zoodanig biljet, tot het getal als er vereischt wordt, terwijl, wanneer een biljet minder stemmen mogt bevatten, dan er worden vereischt, zulks niet beletten zal, om de uitgebragte stemmen in dit biljet toe te rekenen aan de personen respectivelijk, die daarbij zijn opgegeven, zoo het biljet anderzins in orde is, en aan de bepalingen van dit reglement voldoet.

TENTOONSTELLING
EN
LANDBOUWERSVEREENIGING
te Groningen.

De in Junij 1848 door de Commissie van Landbouw uitgeloofde *medailles* zullen, met eene toepasselijke redevoering, aan de daarop regt hebbenden worden uitgereikt op den 29sten September 1848, des morgens te 10 uren, ten Huize van den Kastelein WIERSEMA, buiten de Heerepoort te *Groningen*. Tevens zal daar gehouden worden eene bijeenkomst, waarin het een en ander, den landbouw, vooral van dit Gewest, betreffende, ter sprake zal worden gebragt en waarbij zullen worden toegelaten: 1) alle landeigenaren en landgebruikers; 2) al degenen, die van een der Leden van de Commissie van Landbouw een bewijs van toegang tot die vergadering hebben ontvangen. Aan personen, die eenige landbouwkundige mededeeling in die bijeenkomst wenschen te doen, zal gaarne daartoe de gelegenheid worden gegeven. De Commissie van Landbouw eindelijk, die bijeenkomst wenschende op te luisteren en tevens eenige aanmoediging willende geven aan enkele takken van den landbouw in de Provincie *Groningen*, zal daarmede verbinden, in eene andere zaal van hetzelfde gebouw, eene Tentoonstelling naar het volgende

PROGRAMMA DER TENTOONSTELLING,
te houden te Groningen op den 28sten en 29sten September 1848.

Art. 1. De Tentoonstelling zal geopend zijn op Donderdag en Vrijdag, den 28sten en 29sten September 1848, van des morgens 9 tot 's avonds te 5 uren. Alle vrienden van den Landbouw, doch vooral de ingezetenen der Provincie *Groningen*, worden uitgenoodigd, deze Tentoonstelling door eene ruime inzending te verfraaijen.

Art. 2. De Voorwerpen, waarvoor deze Tentoonstelling bestemd is, zijn:

a. Granen, zaden, bloemen, vruchten en andere voortbrengselen van Land- en Tuinbouw;

b. Voortbrengselen der Veeteelt, b. v. kaas, wol, enz., maar geen levend vee;

c. Werktuigen en gereedschappen voor den Landbouw, vooral voor den Tuinbouw, Ooftboomen en Houtteelt; die of door goede bewerking of door bijzonder nut of mindere bekendheid de aandacht waardig zijn.

Art. 3. De voorwerpen zullen kunnen worden aangebragt aan het lokaal der Tentoonstelling, op Dingsdag en Woensdag, den 26sten en 27sten September, van 's morgens 9 tot 's namiddags te 1 uur.

Voorwerpen, die voor spoedig bederf vatbaar zijn, zullen ook nog worden aangenomen op Donderdag, den 28sten September, van 's morgens 7 tot 9 uren, en zullen, als dit noodig is, door de inzenders van tijd tot tijd mogen worden vernieuwd.

Art. 4. Bij de aanbrenging der voorwerpen, welke vrachtvrij behoort te geschieden, zal een ieder moeten opgeven, of hij het door hem ingezondene ook buiten de beoordeeling wil houden voor de uitgeloofde prijzen, welke bij art. 7 nader zullen worden omschreven. — Men vooronderstelt, dat de eigenaars der voorwerpen, waaromtrent geene zoodanige uitzonderende bepaling gemaakt is, naar die premiën wenschen mede te dingen.

Een ieder wordt verzocht, de voorwerpen met de daarbij behoorende namen en zoo volledig mogelijk in te zenden, b. v. de granen met het daarbij behoorend stroo, enz., en in genoegzame hoeveelheid, om, zoo noodig, beproefd te kunnen worden.

Art. 5. Het Bestuur der Tentoonstelling zal bij de aanneming der voorwerpen de meest mogelijke inschikkelijkheid in acht nemen, maar houdt toch het regt aan zich, om de plaatsing te weigeren van enkele stukken, die het voor de Tentoonstelling geheel ongeschikt rekent.

Voorwerpen, van buiten de Provincie *Groningen* herkomstig, zullen wel op de Tentoonstelling mogen worden geplaatst, maar niet mogen mededingen naar de uitgeloofde prijzen, daar men deze Tentoonstelling hoofdzakelijk wenscht te doen strekken tot aanmoediging en uitbreiding der gewestelijke Nijverheid.

De voorwerpen kunnen worden terug gehaald op Zaturdag, den 30sten September, des morgens van 9 tot 1 uur.

Art. 6. Aan een' ieder' wordt toegang tot de Tentoonstelling gegeven tegen betaling van 25 Cents, waarvoor een Heer eene Dame mag medebrengen.

Art. 7. Er worden uitgeloofd:

a. eene (of twee) zilveren medaille voor de beste granen, oliezaden of peulvruchten;

b. eene (of twee) zilveren medaille voor de beste boomvruchten, groenten of tuinvruchten;

c. eene zilveren medaille voor het beste vlas;

d. eene (of twee) zilveren medaille voor het beste voortbrengsel der veeteelt, zoo als wol, kaas, boter;

e. eene gouden en twee zilveren medailles ter beschikking van Heeren Beoordeelaars, tot bijzondere aanmoediging van enkele ingezondene voorwerpen, zoo daartoe, naar hun inzien, redenen bestaan.

Wanneer de mededinging voor eenigen prijs gering is, zal het best van de daarvoor ingezondene voorwerpen niet bekroond worden, indien het ook niet op zich zelf der bekrooning waardig is.

Art. 8. De *Beoordeelaars* worden door de Commissie van Landbouw benoemd.

Art. 9. Het Bestuur der Tentoonstelling bestaat uit de Heeren:

H. C. REINDERS,
H. C. VAN HALL,
Jhr. Mr. T. J. VAN IDDEKINGE,
J. SWAAGMAN, JR.,
U. G. SCHILTHUIS, JZ.,
Jhr. Mr. W. GOCKINGA,
en M. HESSELINK, JR.,

alle te *Groningen*, tot welke men zich om nadere inlichtingen kan vervoegen.

VERSLAG
VAN DE
BERAADSLAGINGEN
OVER DE
HERZIENING DER GRONDWET,
WELKE PLAATS GEHAD HEBBEN IN DE
Tweede Kamer der Staten Generaal.

In de avondzitting van Zaturdag den 19den Augustus, welke gewijd was aan de behandeling van het 3de ontwerp, hetwelk het stelsel van vertegenwoordiging in zich bevat, beantwoordt Z. Exc. de tijdelijke minister van justitie in eene breedvoerige rede de bijzondere bedenkingen, welke tegen dat ontwerp in het midden zijn gebragt.

Ten aanzien van de betrekkelijke of volstrekte meerderheid, die bij de invoering der regtstreeksche verkiezingen zal worden aangenomen, verklaart Z. Exc., dat omtrent het voornemen der Regering deswege geen twijfel meer kan bestaan. Indien het tegenwoordig ministerie het toekomstige kiesreglement mogt voordragen, dan zal daarin de verkiezing bij volstrekte meerderheid worden opgenomen. — Ten opzigte der vraag, of alle voorstellen of amendementen, die van de Kamer mogten uitgaan, aan de bewilliging des Konings zullen zijn onderworpen, daarop antwoordt Z. Exc. volmondig: *Ja.* In art. 39 ligt dit opgesloten; dat art. is algemeen; de bewilliging wordt zonder uitzondering dringend gevorderd. — In de derde plaats verdedigt Z. Exc. de bepaling, dat ministers ook de betrekking van volksvertegenwoordiger kunnen vervullen. De hoofdzaak is, dat wanneer een afgevaardigde tot minister benoemd wordt, hij aan herkiezing moet worden blootgesteld, daar het van het kiescollegie moet afhangen te beslissen, of het die betrekking wederom aan den minister, dan wel aan een' ander' wil opdragen.

Wat nu betreft het stelsel van regtstreeksche verkiezingen, dat door de Regering wordt voorgedragen, het is sedert geruimen tijd reeds van alle zijden dermate beschouwd, dat het overbodig te achten is, alsnog in eene breedvoerige ontwikkeling daarvan te treden. De Regering beweert volstrekt niet, dat het bedoelde stelsel volmaakt is, maar er is geen stelsel uit te denken, waartegen geene oneindige bezwaren zijn in het midden te brengen. De Regering vermeent, dat het stelsel, dat zij voorstelt, in de gegeven omstandigheden het beste is. Het is onbetwistbaar dat het gemelde stelsel schier overal is ingevoerd, en het valt niet te ontkennen, dat bijaldien de Kamers het nu niet mogten aannemen, zij zich zullen moeten voorbereiden om dadelijk tot eene nieuwe herziening over te gaan. Immers de poging van Grondwetsherziening, die thans in het werk gesteld wordt, heeft ten doel bevrediging, en indien men nu geene regtstreeksche verkiezingen invoert, dan zal het geroep en de wensch naar herziening niet bevredigd zijn, maar natuurlijk op eene nog meer krachtige wijze door geheel het land worden gehoord, juist omdat men het niet ingewilligd heeft. Daarbij houdt Z. Exc. zich overtuigd, dat juist bij verkiezingen met trappen de gevaren van omkooping enz. grooter kunnen zijn dan bij een uitgebreid kiescollegie. Hij hoopt, dat de goede ingezetenen aan de regtstreeksche verkiezingen zullen deelnemen en ze zullen leiden; dan vreest hij niet, dat daaruit nadeelige gevolgen zullen ontstaan.

Z. Exc. is nu genaderd tot het punt van de Eerste Kamer. Verschillende bedenkingen zijn op het voorgedragen stelsel gemaakt. Men wenscht, dat de leden zullen worden benoemd door den Koning. Men wenscht die Kamer onontbindbaar. Men wenscht de leden voor het leven aangesteld te zien. Z. Exc. wil de zaak eens uit het ware oogpunt beschouwen. Er bestaan hier te lande drie partijen, geene partij*schappen*, want die bestaan in Nederland niet. Allen beoogen wij hetzelfde doel. Maar er zijn partijen, die staatkundige meeningen vertegenwoordigen; en daar is volstrekt geen kwaad in; dat is zelfs noodzakelijk in een' constitutionnelen staat. Die partijen nu zijn, gelijk ze worden aangeduid, die van het behoud, die van gematigden vooruitgang en die van snellen vooruitgang. Indien de keuze van leden der Eerste Kamer aan den Koning wordt overgelaten, dan zal daarvan het gevolg zijn, dat elk ministerie, van welke kleur ook, trachten zal zijne aanhangers in de Eerste Kamer gekozen te krijgen. Het gevolg daarvan zal wezen, dat, wanneer dat ministerie mogt aftreden, een nieuw ministerie zich zal geplaatst vinden tegenover eene Eerste Kamer, die geheel uit eene andere kleur is zamengesteld en die, volgens het verlangen, onontbindbaar wezen zal. Dat daaruit botsingen, schokken en onoverkomelijke bezwaren zouden ontstaan, wordt door Z. Exc. ontwikkeld. Zulk eene Kamer zou geen bolwerk voor den troon, geen steun voor de Regering aanbieden; maar een groote hinderpaal daarstellen. Gaarne had hij de Eerste Kamer door dezelfde kiezers als de Tweede Kamer gekozen gezien, maar hij heeft die meening ter bevrediging ten offer kunnen brengen. Te minder zijn er bezwaren uit de ontbindbaarheid der Eerste Kamer bij de nietontbindbaarheid der Provinciale Staten te putten, omdat zulk een geval van ontbindbaarheid der Eerste Kamer niet zoo ligt denkbaar is. Beter acht Z. Exc. het twee of drie ministeriën op te offeren, dan tot eene ontbinding der Kamers over te moeten gaan. Maar bovendien, het bezwaar, geput uit de Provinciale Staten als kieskollegie voor de Eerste Kamer, weegt ook minder, omdat de Provinciale Staten niet meer zullen zijn de tegenwoordige Provinciale Staten, maar de regtstreeks door het volk verkozene; en wanneer nu dat geval zich eenmaal voor mogt doen, dat bij ontbinding der Eerste Kamer de Provinciale Staten nieuwe leden zullen moeten kiezen, dan zal de invloed van het volk wel zooveel werken op de Provinciale Staten, dat zij zullen inzien, dat zij nu mannen zullen te kiezen hebben, die een ander stelsel zijn toegedaan. Wat eindelijk betreft de bemerking, dat niet alleen geld de grondslag moest zijn voor de verkiesbaarheid, merkt Z. Exc. op, dat verstand en geestvermogens naar geen' maatstaf uit te meten zijn; men zou dus geene zekerheid hebben voor bepaalde cathegoriën. Ten slotte merkt Z. Exc. op, dat volgens het voorgedragen stelsel 39 zullen moeten gekozen worden uit 1000 allergegoedste ingezetenen; Z. Exc. kan niet gelooven, dat die 39 personen op de 1000 niet gereedelijk zouden te vinden zijn.

Zitting van Maandag, den 21sten Augustus.

Aan de orde van den dag zijn de beraadslagingen over hoofdstuk IV. (Van de *Provinciale Staten* en *Gemeente-Besturen.*)

Vooraf draagt Z. Exc. de minister van binnenl. zaken nog eene bijvoeging in dat ontwerp voor en wel een nieuw artikel, achter het bestaande art. 5, en zullende aldus luiden:

„Niemand kan te gelijk zijn lid der Eerste Kamer van de Staten Generaal en lid der Staten eener provincie, noch ook lid der Staten van meer dan ééne provincie." Ten gevolge van die invoeging, zullen al de volgende artikels opschuiven.

De heer *Storm van 's Gravesande* heeft onderscheidene bezwaren tegen sommige bepalingen van dit hoofdstuk, en wel de volgende:

a. tegen art. 6 (nu 7), waaruit naar zijne meening niet duidelijk ligt opgesloten, dat de commissarissen des Konings eene raadgevende stem hebben in de vergadering der *Provinciale Staten.*

b. Tegen art. 12 (nu 13), waarbij de bekrachtiging wordt gevorderd van provinc. belastingen door den algemeenen wetgever. Spreker acht dit in strijd met de provinciale zelfstandigheid en de inrigting der provinciale huishouding.

c. Verlangt spreker, dat de magt en de bevoegdheid des Konings tot schorsing of vernietiging van besluiten der staten, die met de wetten of het algemeen belang strijden, bij de wet zullen worden geregeld, en niet dat de wet *alleen* de gevolgen er van regele.

d. Eindelijk wenschte spreker het beginsel van de openbaarheid der zittingen van de gemeentebesturen, als principe in de grondwet opgenomen te zien; volgens het ontwerp wordt dit punt, als begrepen onder de zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der gemeentebesturen, overgelaten aan eene latere wet.

De heer *de Man* meent, dat de Regering niet altijd evenzeer de vrijzinnige beginselen in de voordragten is getrouw gebleven, welke haar anders kenschetsen. Hij acht sommige bepalingen van dit ontwerp in strijd met het stelsel eener goede provinciale vertegenwoordiging.

Hij zou het wenschelijk oordeelen, dat die bekrachtiging door den Koning zou worden verleend. Hij zou wenschen, dat de wet, even als zulks voor de plaatselijke belastingen is voorgeschreven, algemeene regels ten aanzien der provinciale belastingen zal geven. Ook nopens de redactie van dit ontwerp, in verband met andere bepalingen, vraagt hij inlichting. Een ander bezwaar is gelegen in de niet-opname in de grondwet der bepaling, dat de zittingen der gemeenteraden zullen zijn openbaar, behoudens de uitzonderingen, bij de wet vast te stellen. Eindelijk verlangt hij, dat de Regering eenige opheldering geve nopens de bepalingen, die zij voordraagt en die hem niet zeer duidelijk toeschijnen, ook over het mede-stemmen der heeren gouverneurs in de vergaderingen der provinciale staten. Er heeft zoo dikwerf verschil omtrent dit punt bestaan, dat men bij deze gelegenheid moet zorg dragen, dat die hooge ambtenaren in het vervolg aan geene moeijelijkheden in dit opzigt meer worden blootgesteld.

De heer *van Haersolte* heeft mede eenige bezwaren tegen het hoofdstuk: gedeeltelijk zijn ze reeds door den vorigen spreker ontwikkeld.

De heer *Faber van Riemsdijk* had de openbaarheid der beraadslagingen van de gemeentebesturen verlangd. Spreker heeft ook bezwaar tegen de bepaling, dat de staten met de uitvoering zullen worden belast van de wetten en koninklijke bevelen, betrekkelijk tot die takken van algemeen binnenlandsch bestuur, welke de wet zal aanwijzen.

De heer *van Panhuys* is vooreerst tegen de bepaling, dat de provinciale belastingen, door de staten aan den Koning voorgedragen, de bekrachtiging *door de wet* vereischen. Een tweede bezwaar des redenaars ligt in de bepaling, dat de wet de *gevolgen* regelt van het vermogen des Konings, om de besluiten der staten, die met de wetten of het algemeen belang strijdig zijn, te schorsen of te vernietigen. Spreker wil niet alleen de gevolgen, maar ook de magt en de bevoegdheid zelve des Konings geregeld hebben. Hij vraagt, welken zin men aan die woorden: *door de wet*, moet hechten? Is het indicatief, of legislatief? In het eerste geval zou hij er zich mede kunnen vereenigen. Spreker zal nopens dit punt de inlichtingen der ministers afwachten, doch hecht dan nog altijd veel aan zijn eerste bezwaar.

De heer *Romme* beklaagt zich, dat niet is toegegeven aan het in de stukken uitgedrukte verlangen, nopens de wijze van benoeming der burgemeesters. Spreker heeft hiermede bijzonder het oog op de gemeenten ten platten lande. Daar toch hangt meerendeels het heil of onheil der gemeente af van de keuze eens goeden burgervaders. Spreker is tegen de bepaling, dat die benoeming ook buiten de leden van den raad zal kunnen plaats hebben.

De heer *Schooneveld* deelt in de meeste bezwaren, tegen dit hoofdstuk door vorige sprekers aangevoerd. Vooral komen daarbij in aanmerking: 1) art. 13, al. 3, dat de provinciale belastingen de bekrachtiging eener *wet* vereischen, terwijl de begrooting door de Provinciale Staten wordt vastgesteld. Hij voorziet daaruit groote moeijelijkheden en ziet geene reden, waarom niet de Koning met de Provinciale Staten de provinciale belastingen kunnen regelen. 2) Het ander hoofdbezwaar is gelegen in art. 19, namelijk de schorsing of vernietiging door den Koning van de besluiten der staten, en de bijvoeging: *de wet regelt de gevolgen.* De redactie van de staats-commissie komt spreker veel beter voor en hij wil deze zien opgenomen. Volgens die redactie zou de wet niet alleen de *gevolgen* van, maar de magt tot schorsing

regelen. En dat is noodig; want in alle zaken, belastingen, militie, enz. betreffende, zou nu de uitvoerende magt kunnen beginnen met schorsing der besluiten van Gedeputeerde Staten. Die besluiten zijn in vele gevallen vonnissen, en door deze te schorsen treedt de uitvoerende magt op het gebied der regterlijke magt. Spreker verlangt bepaalde inlichtingen: zoo hij die niet ontvangt, zal hij het hoofdstuk moeten afstemmen. Overigens wil ook hij publiciteit bij de gemeente-besturen, maar dit is iets, wat bij de nadere wet, die nopens die besturen moet gemaakt worden, nog kan verholpen worden.

De heer *Kien* zou verlangd hebben, dat in de grondwet slechts ééne bepaling wierd opgenomen, namelijk, dat al hetgeen betreft de provinciale of de plaatselijke aangelegenheden, zou worden geregeld *bij de wet*. Hij zal stemmen tegen dit ontwerp.

De heer *Verweij-Mejan* is tegen het algemeene stelsel van dit ontwerp. Hij keurt af, dat de gewone wetgever zal regelen onderwerpen, binnen de grenzen der provinciale oeconomie gelegen. Hij deelt dienaangaande de verschillende opmerkingen door andere leden gemaakt en was er almede voor, dat men omtrent deze aangelegenheid de Belgische constitutie tot leiddraad had genomen. Zijne bijzondere bedenking is gelegen in de bepaling van art. 18 (nu 19) van dit ontwerp, nopens het regt des Konings, of liever van de uitvoerende magt, om de besluiten der Provinciale Staten, die strijdig mogten zijn met het algemeen belang, te schorsen of te vernietigen. Die besluiten, namelijk, waarbij de staten inderdaad regtspraak doen (al worden ze ook onder den naam van *besluiten* aangeduid), kunnen nimmer door den Koning worden geschorst of vernietigd. Bovendien zijn er nog andere besluiten, die dit evenmin kunnen, betreffende *benoemingen*, door de Staten te doen, evenzeer onder besluiten begrepen. Hij vraagt insgelijks de beteekenis van de woorden: „de wet regelt de gevolgen.” Waarom alleen de *gevolgen*? Waarom ook niet de *magt* en de *uitvoering* van die schorsing? Zal dan de uitvoerende magt altijd en onder elke omstandigheid de besluiten der staten kunnen schorsen? Dit is niet bestaanbaar. De spreker heeft nog een ander bezwaar, gelegen in het behandelde geval in art. 38 *b*, alinea 3, van dit ontwerp. Het is niet billijk dáár, waar het *gemeentelijke* belastingen, en dus gemeentelijke belangen geldt, niet gemeentelijk te regelen. Hij zal de nadere inlichtingen der Regering afwachten, alvorens zijne stem te bepalen.

De heer *Faber van Riemsdijk* licht, naar aanleiding van eene gemaakte opmerking, zijne geuitte meening nader toe.

De heer *Scheers van Harencarspel* deelt het bezwaar, door vorige redenaars, bijzonder door den heer *Schooneveld* in het midden gebragt. Hij vraagt deswege eenige inlichtingen van den minister.

De heer *de Jong van Beek en Donk* is door al het gehoorde op heden tot het resultaat gekomen, dat het hoofdstuk of te veel, of te weinig wil. De Regering wil aan de eene zijde aan de Provinciale Staten en gemeentebesturen meer zelfstandigheid geven, doch stelt aan den anderen kant veel belemmerende bepalingen. De redenaar deelt al de bezwaren, door vroegere sprekers in het midden gebragt, vooral nopens de bepaling, dat de Provinciale Staten met de uitvoering van wetten kunnen belast worden.

De red. heeft bovendien nog een bezwaar, betreffende de zamenstelling van Gedeputeerde Staten, op de wijze zoo als die thans behouden is gebleven. De commissaris des Konings moet omringd worden door een collegie, dat hem ter zijde staat. Maar het is wenschelijk, dat bij zoodanig collegie verschillende gedeelten der provincie vertegenwoordigd worden. Maar wie zal zich nu willen verplaatsen, wanneer er telkens eene nieuwe verkiezing kan plaats hebben. Het gevolg daarvan is, dat de Gedeputeerde Staten alleen uit de hoofdplaats der provincie zullen worden gekozen, hetgeen het gevolg heeft, dat het belang der hoofdstad op den voorgrond wordt gesteld, met achteruitzetting der andere plaatsen. Spreker wenscht die bepaling uit de grondwet geligt, en de zaak aan de gewone wetgeving overgelaten hebben.

De heer *van Dam van Isselt* was, toen hij in de zitting verscheen, voornemens het thans in beraadslaging zijnde hoofdstuk aan te nemen. Hij verklaart echter, dat hem de gehoorde bezwaren van zoodanig gewigt zijn voorgekomen, dat hij van meening heeft moeten veranderen. Hij deelt niet het bezwaar omtrent de vaststelling eener wet voor de provinciale begrooting; wel doet hij dit echter nopens de schorsing van besluiten der Staten door den Koning. Spreker had in de woorden: „de wet regelt de gevolgen” niet zooveel bezwaar gezien, als hem thans uit de discussiën is gebleken. Spreker althans verklaart er zich tegen.

De heer *van Leeuwen* heeft onderscheidene bezwaren tegen dit wets-ontwerp, gelijk vorige sprekers (en wel tegen art. 13, 3 en art. 16, al. 2), en inzonderheid vereenigt hij zich met hetgeen door den heer *de Man* is aangemerkt. Hij meent ook, dat door art. 18 van het ontwerp de koninklijke magt wordt aangerand.

De heer *Cost Jordens* deelt de bezwaren van den heer *van Panhuijs* en het aangemerkte nopens het onderwerpen der provinciale belastingen aan de wet.

De heer *Hoffman* vereenigt zich met de bezwaren door vorige sprekers, bijzonder door dien van Gelderland, aangevoerd. Hij heeft echter ten aanzien van dit ontwerp dezelfde bedenkingen, welke hij tegen het derde ontwerp gemaakt heeft, dat namelijk daarin niet van eene keuze bij *volstrekte* meerderheid wordt gesproken, zoodat eene *betrekkelijke* meerderheid voldoende geacht zou kunnen worden.

De heer *van Lycklama* heeft mede bedenkingen tegen art. 13, al. 3, en art. 19.

De heer *Nederburgh* oppert mede bezwaren tegen art. 12, laatste alinea, volgens hetwelk de provinciale belastingen moeten worden bekrachtigd door de wet; art. 15, waarbij aan de Provinciale Staten een deel van de uitvoerende magt wordt opgedragen en art. 19, betrekkelijk de schorsing van besluiten der Staten.

De heer *Nap* heeft mede bezwaren tegen art. 12 en 19.

Z. Exc. de tijdelijke *Minister van Binnenl. zaken* verdedigt het ontwerp in eene uitvoerige rede, waarop onderscheidene leden andermaal hunne bedenkingen mededeelen, die door Z. Exc. den minister weder worden beantwoord, waarop de discussiën voor gesloten worden verklaard.

De beraadslagingen worden gesloten.

Men gaat alsnu ter stemming over. Het ontwerp IV (van de Provinciale Staten en de Gemeentebesturen) wordt *aangenomen* met 39 tegen 17 stemmen.

Voor hebben gestemd de heeren: Opperdoes Alewijn, van Naamen, Corneli, Enschedé, Wichers, Timmers Verhoeven, Gevers, Sasse van IJsselt, van Heemstra, Scheers van Harencarspel, Romme, Weichs de Wenne, Borski, van Twist, de Kempenaer, Smit, Uytwerff Sterling, Star Busman, Anemaet, Geradts, Menso, Telting, van Rijckevorsel, de Monchy, Jongsma, van Beeck Vollenhoven, Egter, Bijleveld, Mackay, Gouverneur, Hooft, Kniphorst, Mutsaers, Luyben, van Rosenthal, Bots, van Heloma, Corver Hooft en Boreel.

Tegen hebben gestemd de heeren: van Panhuys, van Goltstein, Schooneveld, de Jong van Beek en Donk, Nederburgh, van Dam van Isselt, van Leeuwen, Nap, Kien, Lycklama, Storm van 's Gravesande, van Riemsdijk, Verwey-Mejan, de Man, Cost Jordens, van Haersolte en Hofman.

De voorzitter geeft kennis, dat hij van 10 leden het voorstel heeft ontvangen, om de vergadering in comité-generaal te doen overgaan. Dien overeenkomstig wordt besloten, en de openbare zitting opgeheven.

Na eenig verwijl wordt de vergadering heropend en geeft de voorzitter te kennen, dat eenige leden verklaard hebben, aan de vergadering van morgen (Dingsdag) geen deel te kunnen nemen; waarom Z. E. M. voorstelt, de beraadslagingen over de Grondwet eerst Woensdag te hervatten en inmiddels morgen over te gaan tot de discussiën over het wets-ontwerp tot nadere verhooging van het hoofdstuk X der Staatsbegrooting van 1848 en dat betrekkelijk den verderen verkoop van domeinen. Daarover ontstaat woordenwisseling, en geven eenige leden het verlangen te kennen, om in allen gevalle dan heden avond met de discussie over de grondwetsherziening voort te gaan. Di laatste voorstel, in hoofdelijke omvraag gebragt, wordt *aangenomen* met 39 tegen 17 stemmen; weshalve de zitting wordt geschorst tot heden avond te 8 uren.

Avondzitting van Maandag, den 21sten Augustus.

De beraadslagingen over Ontwerp V (*Justitie*) worden aan de orde gesteld.

De heeren *de Mouchy*, *Smit*, *Faber van Riemsdijk*, *van Rosenthal* en *van Leeuwen* opperen eenige bedenkingen; zij betreffen de bepaling omtrent de onschendbaarheid van het geheim der brieven, de onteigening, het behoud van krijgsraden, en het bijzonder belang van eene op zich zelve staande militaire jurisdictie, en de conflicten.

Z. Exc. de tijdelijke minister van justitie beantwoordt de gemaakte bedenkingen. In de eerste plaats vond men een bezwaar in de bepaling omtrent de onschendbaarheid van het geheim der brieven. Men erkende, dat die betaling nuttig is, maar men vond er eene soort van tegenstrijdigheid of liever eene dubbele bepaling in, omdat bij een volgend ontwerp gesproken wordt over de briefwisseling met de hoofden der kerkgenootschappen. Dáár wordt, zoo zeide men, het regt van briefwisseling geheel onbeperkt vrijgelaten; terwijl hier eene beperking wordt voorgesteld, door het voorbehoud, dat de regterlijke magt de bevoegdheid heeft, om dat geheim te schenden, in de bij de wet omschreven gevallen. Z. Exc. merkt evenwel op, dat het hier geldt twee onderscheidene zaken. Het regt van het geheim der brieven is een *algemeen* voorschrift, maar is verbonden aan de mogelijkheid, dat de regterlijke magt daarop inbreuk maken kan. Maar in het volgende ontwerp betreft het eene bepaling van geheel anderen aard. Dáár strekt het, om 't geen vroeger eene overtreding plagt te heeten, uit den weg te ruimen. Er is hier dus geene tegenstrijdigheid of dubbele bepaling.

Een tweede punt, dat van meer gewigt is, betreft de onteigening. Z. Exc. erkent, dat, bij de vele groote werken, welke in onzen tijd zijn daargesteld, dat onderwerp tot vele moeijelijkheden heeft aanleiding gegeven. Hij zelf heeft het dikwerf betreurd, dat er vaak zoo vele bezwaren aan verbonden waren, om tot eene onteigening te komen. Maar geheel iets anders is het, om in een bijzonder geval zijn oordeel te uiten over een vraagpunt, dan eene grondwettige bepaling te helpen vaststellen. Dan moet men zich plaatsen op een hooger standpunt. En nu zag men, dat in den laatsten tijd niet alleen niets ontziende theoristen, maar zelfs mannen, die praktijk aan theorie paarden, het regt van eigendom in twijfel trokken. Onder zoodanige omstandigheden en van dit standpunt uitgaande, is het de pligt van eene Regering, om den eigendom krachtdadig te beschermen, en van de hoogste magt moet er onbepaalde eerbied gekoesterd worden voor het heilig regt van eigendom. — Toegegeven dus al, dat er uit het voorstel, zoo als het is liggende, eenige moeijelijkheden in de uitvoering mogten ontstaan, — het zij zoo, omdat het hier geldt de bevestiging van een der eerste grondslagen, waarop de maatschappelijke orde rust. Z. Exc. ziet overigens geen bezwaar in de voorafgaande schadevergoeding, omdat hier de hoofdzaak is, geregeld tot de onteigening te komen, en Z. Exc. vraagt ten slotte op dit punt: wat hier het zwaarste weegt, òf eenige moeijelijkheden in de uitvoering, òf het gevaar van miskenning van eigendom? en eene zoodanige miskenning noemt Z. Exc. het, als men begint met iemand zijn goed te ontnemen vóór dat men het eens is over de schadeloosstelling.

Ten derde is er gehandeld over het behoud van krijgsraden en over het bijzonder belang van eene op zich zelve staande militaire jurisdictie. Al dadelijk moet Z. Exc. opmerken, dat er nooit iemand aan heeft gedacht, om een eigenlijk militair delict voor den burgerlijken regter te brengen. Maar wat daarvan zij, — dit zal immers later uitgemaakt worden; want de *wet* zal toch regelen het regtsgebied van het krijgswezen.

Ten vierde is gesproken over de conflicten. Een geacht spreker zeide, dat er eigenlijk geene conflicten meer konden ontstaan tusschen de administrative en regterlijke magt; maar hij voegde er bij, dat die regterlijke magt zich somtijds onbevoegd zou verklaren. Ofschoon die kwestie over de onbevoegdheid wel bij de wet zou kunnen worden uitgemaakt, waarover echter nog veel zou te zeggen zijn, zoo moet Z. Exc. echter opmerken, dat de zaak der conflicten wel degelijk voorziening eischt, omdat niet altijd elke procedure bij dagvaarding wordt aangebragt, maar dikwerf met de hand te slaan op het voorwerp, waarover geschil is. Dan zeer zeker is er een andere uitweg dan de *geregtelijke* procedure noodig. Z. Exc. haalt dienaangaande een sprekend voorbeeld aan; een Spaansch schip, toebehoorende aan de Spaansche *Staats-marine*, komt in eene onzer havens; men vindt goed, om er om zekere reden arrest op te leggen. Als nu het geschil daarover, door alle instantiën van de regterlijke magt heen, tot zelfs in cassatie toe, moest worden uitgemaakt, dan zou dat schip, toebehoorende aan de Spaansche Staats-marine, in beslag moeten blijven, waaruit dan moeijelijkheden zouden kunnen ontstaan. Het is dus zeer mogelijk — en hiermede besluit Z. Exc., — dat eene tusschenkomst van de administrative regtsmagt dringend noodzakelijk worde.

De beraadslaging is hierna gesloten, en bij stemming wordt het vijfde ontwerp *aangenomen* met algemeene stemmen.

De zitting wordt opgeheven tot morgen ochtend.

Nieuwe verhooging van Hoofdstuk X der Begrooting.

Zitting van Dingsdag, den 22sten Augustus.

Aan de orde van den dag zijn de beraadslagingen over het ontwerp van wet, strekkende tot nieuwe verhooging van hoofdstuk X (*oorlog*) der staatsbegrooting over 1848.

De heer *van Beeck Vollenhoven* herinnert, dat, toen hij, in de zitting van den 28sten Maart, eene dergelijke voordragt als de tegenwoordige aannam, hij dit gedaan heeft, om een votum van vertrouwen aan het ministerie te geven. Hij deed zulks echter niet onvoorwaardelijk, maar voegde er bij, dat hij door die aanneming niet geacht wilde worden de bezwaren voorbij te zien, welke uit een financiëel oogpunt uit de wet zouden ontstaan. Aan deze nieuwe aanvraag kan hij zijne toestemming niet geven. De Regering heeft niet bewezen, dat voor de verdediging des Vaderlands de aangevraagde gelden zoo dringend noodig zijn. Men heeft gewezen op het besluit der Nationale Vergadering te Frankfort. Doch nog dezer dagen is door de Regering verklaard, dat dit besluit haar nog niet op eene officiële wijze was bekend gemaakt, en de wijze van uitvoering is ook geheel onbekend. Militaire maatregelen daartoe zijn dus niet noodig, althans voorbarig. Hij erkent, dat de inwendige toestand van het Vaderland eenige magtsontwikkeling behoeft, ten einde orde en rust te handhaven; maar hij twijfelt, of daartoe een zoo groot aantal militairen gevorderd wordt, en of het noodzakelijk is, onze vestingen in staat van tegenweer te brengen. — Hij mag ook niet verzwijgen, dat het thans veel meer dan in Maart te vermoeden is, dat de algemeene rust zal bewaard blijven. Hij wijst op de pogingen der groote mogendheden, om dáár, waar de oorlog uitgeborsten is, dien te doen ophouden. Wel verre dus, dat de staat van zaken dezelfde als in Maart zou wezen, geleoft hij veeleer, dat de redenen van eenen inval van buiten tot de onwaarschijnlijkheden behoort. Terwijl dit zijne overtuiging is, mag hij niet iets aannemen, 't welk een financiëel nadeel ten gevolge zou hebben, namelijk nog meerdere verbreking van het evenwigt tusschen inkomsten en uitgaven. Bovendien verwacht hij, dat, ten gevolge van de jongste gebeurtenissen in O. Indië, op nieuw geldelijke offers gevraagd zullen worden, ten einde de geledene nederlaag te herstellen. In het vooruitzigt daarvan moet men zijne krachten besparen; geene uitgaven doen, dan welke door de omstandigheden dringend gevorderd worden. — De spreker heeft bovendien een' grond tot afkeuring, omdat de voordragt niet overeenkomt met een goed financiëel beheer. Hoe toch zullen de uitgaven bestreden worden? Er wordt geen middel aangewezen.

De heer *Storm van 's Gravesande* zegt, dat, wanneer hij, bij gemis aan voldoende inlichtingen, deze nieuwe verhooging voor oorlog zou afstemmen, dit dan niet geschieden zal uit hoofde van wantrouwen in de Regering.

De heer *Verwey-Mejan* meent, dat men zich voor een mogelijk kwaad een zeker kwaad berokkent. Hij gaat den toestand van Europa na en stelt zich de vraag voor, of de vrees voor oorlog waarschijnlijk is? Let hij op den staat van ons werelddeel, op de twisten en beroeringen, die hij overal gadeslaat, op de omwentelingen en oproeren, die zich allerwegen hebben vertoond, dan gelooft hij, dat ieder land waarlijk genoeg bij zich zelf te doen heeft, om zijn eigen huishouden in orde te houden, dan dat men te vreezen hebbe, dat deze of gene zich met de zaken van' zijn buurman zal bezig houden.

Hij wenscht, dat Nederland gereed sta, om in mogelijken krijg te treden, maar niet door het voorgedragen middel, niet door een klein getal bajonetten in de schaal van Europa te leggen, maar door aankweeking van burgerzin en eendragt in het Vaderland

De heer *Duymaer van Twist* moet mede, wanneer het geldt de toestemming van nieuwe uitgaven, van de volstrekt onvermijdelijke noodzakelijkheid overtuigd zijn. Hij ziet geen' oorlog in het Limburgsche vraagstuk; hij moet ronduit verklaren, dat hij oneindig meer vertrouwen heeft voor de handhaving van ons regt op de diplomatieke démarches, dan op de kracht der wapenen. Spr. is geen krijgsman, maar dit weet hij, dat, wanneer de bekwame krijgslieden in ons vaderland geen ander middel weten, om onze onafhankelijkheid te bewaren, dan dat, hetwelk in gewone omstandigheden jaarlijks 10 à 12 millioenen kost, terwijl in buitengewone tijden buitengewone subsidiën worden gevraagd, dit alsdan als zeer gevaarlijk voor de onafhankelijkheid des Staats te beschouwen is.

De heer *Luyben* ziet geene reden, waarom, wanneer de lotelingen van 1847 genoegzaam in den wapenhandel geoefend zijn, de ligting van 1845 niet zou kunnen worden naar huis gezonden. — Wat de voordragt betreft, Spr. herinnert, hoe vele schatten ons het stelsel van volharding gekost heeft, door het steeds aannemen van buitengewone oorlogs-behoeften. Hij vreest, dat men denzelfden gevaarlijken weg zal volgen, en verklaart zich diensvolgens tegen het ontwerp.

De heeren *van Goltstein*, *Mutsaerts*, *Gevers*, *van Heloma* en *Ryckevorsel* brengen alle soortgelijke bezwaren in het midden.

De heer *Kien* verklaart zich voor het ontwerp. Hij heeft den moed en lust niet, in buitengewone omstandigheden en bij den verwikkelden toestand van Europa, lettende op de aanmatigingen en hebzucht onzer Duitsche naburen, de middelen te weigeren, welke de Regering in staat moeten stellen, naar omstandigheden, met genoegzame veerkracht en klem, in het belang van het vaderland te handelen.

Z. Exc. *de minister van oorlog* meent, dat hij de meeste der gemaakte aanmerkingen heeft opgelost bij de memorie van beantwoording op het voorloopig verslag der afdeelingen. Z. Exc. merkt bij herhaling op, dat de hier gevraagde buitengewone voorziening noodig is, en geeft de verzekering, dat de Regering geene bedoeling heeft, om aan het defensiewezen eene noodelooze uitbreiding te geven; maar dat alleen noodige voorzorg de grondslag is van het tegenwoordig ontwerp, vooral ook, daar Nederland in een' bijzonderen toestand verkeert met opzigt tot Limburg. De Regering wenscht niets vuriger, dan eene der ligtingen met verlof huiswaarts te zenden, maar tot nog toe kon dit niet; eerlang zal, wanneer geene buitengewone omstandigheden het verhinderen, dit kunnen geschieden; maar intusschen moet men de middelen bezitten tot voorziening in de behoeften; de Regering zal die middelen echter niet gebruiken, dan bij uiterste noodzakelijkheid. Z. Exc. maakte het tot een punt van voorname zorg, van het oogenblik, dat hij aan het hoofd van het departement kwam, om de meeste spaarzaamheid te betrachten, zooveel dit slechts, met het oog op de ware belangen des lands, kon plaats hebben.

Alsnu gaat Z. Exc. over tot de opheldering van eenige bijzondere punten van aanmerking, het stelsel van defensie en het materiëel der artillerie betreffende, en besluit met de toezegging, dat de ligtingen van 1845 en en 1846 successivelijk huiswaarts zullen keeren, wanneer geene bijzondere omstandigheden dit zullen verhinderen, en dat juist ter bereiking van dat doel, de in dienststelling der ligting van 1847 is geschied.

Z. Exc. de *minister van binnenl. zaken* doet uitkomen, dat het de pligt der Regering is, niet alleen voor het oogenblik, maar ook voor de toekomst zoo veel mogelijk zorg te dragen, en dat het hare grondwettige taak is, die maatregelen voor te dragen of te nemen, welke in het belang van de onafhankelijkheid en zelfstandigheid des Rijks noodzakelijk kunnen zijn. De toestand van Europa is niet geschikt, om haar gerustheid in te boezemen, of bij haar te doene besluiten, de maatregelen van voorzorg of voorzigtigheid, die zij in Maart jongstleden heeft raadzaam geoordeeld, thans op te heffen. Met verwondering heeft Z. Exc. gedurende den loop der beraadslagingen het tegendeel hooren in het midden brengen en aanvoeren, dat er thans minder mogelijk gevaar zou aanwezig zijn, dan in Maart jl., voor zooveel de onafhankelijkheid en de zelfstandigheid des Rijks aangaat. Men sla een blik op den toestand van Europa. In Maart j.l. heerschten onrust en woeling, nergens werd het regt geëerbiedigd, willekeur had op vele plaatsen den troon bestegen, traktaten geschonden of overtreden, aanmatigingen deden zich op, die men zich weinige maanden geleden moeijelijk zou hebben voorspeld. Toen was het, men erkent het, de pligt der Regering te waken, zich niet zorgeloos neder te leggen en zich voor te bereiden voor alle mogelijke gebeurtenissen. Z. Exc. wil niet in bijzonderheden treden, maar hij gelooft toch wel te mogen zeggen, dat die waakzaamheid pligt blijft. Men denke b.v. aan de beslissing in Frankfort genomen, hoezeer zij niet ter officiële kennis der Regering werd gebragt, doch waarbij ons land een zoo dadelijk en onmiddellijk belang heeft. Men denke aan de woelingen, die hier of daar werden waargenomen en die het tot pligt der Regering maakten te zorgen voor de handhaving van orde en wet, waarin zij tot hiertoe zoo gelukkig heeft mogen slagen. Neen, die volle gerustheid, dat volkomen bewustzijn, dat men bij deze gelegenheid heeft aan den dag gelegd, bestaan bij de Regering niet. Integendeel, voorzigtigheid, zorg, waakzaamheid acht zij zeer geraden; men behoort zich bij tijds in de gelegenheid te stellen, dat men ons in tijden van gevaar niet buiten staat van tegenweer bevinde. De toestand van Maart is nog dezelfde. Wat toen raadzaam, noodzakelijk was, is het nog. De Regering heeft de noodige voorstellen gedaan. Zij heeft de middelen blootgelegd. De omstandigheden zijn aan allen bekend. Zij stelt zich geenszins voor, de gelden, die zij aanvraagt, uit te putten, maar om daarvan gebruik te maken, naarmate de omstandigheden zulks mogten vorderen. Men kan overtuigd zijn, dat daarvan geen gebruik gemaakt zal worden, dan waartoe noodzakelijkheid mogt bestaan. De Regering heeft gewigtige grondwettige verpligtingen te vervullen; tot dat einde bood zij het tegenwoordige ontwerp aan. De vraag, of er eene of meer ligtingen der nationale militie huiswaarts kan keeren, en welke ligting genoegzaam in den wapenhandel kan worden geoefend, is eigenlijk eene vraag, die ter verantwoording is van den minister van oorlog, doch die tevens hier, waar het eene hoofdzaak geldt, eigenlijk is ban ondergeschikt belang. De Regering is het beste in staat te voordeelen, of de wezentlijke middelen bij de hand genomen worden, om het groote doel te bereiken. Men bedenke wel, dat wij verkeeren in omstandigheden, die buitengewone verpligtingen aan den Staat opleggen, die buitengewone uitgaven noodzakelijk maken. De Regering is niet achterwege gebleven, om de middelen voor te dragen, die strekken kunnen, om in die buitengewone uitgaven onmiddellijk te voorzien; doch dat middel heeft de goedkeuring der Kamers niet mogen wegdragen. De Regering heeft het onraadzaam geacht, thans tijd aan noodelooze discussiën te verspillen. Zij heeft getracht een ander middel op te sporen, om in de behoeften, die zich mogten voordoen, te voorzien. Z. Exc. geeft het volkomen toe, dat Nederland in tijden van rust en kalmte sterk moet wezen door eendragt en waren burgerzin, maar hij vermeent tevens, dat in buitengewone omstandigheden de trouwe bevolking alles veil moet hebben tot verdediging van den vaderlandschen grond, tot verdediging van het volksbestaan, tot handhaving van regt en wet. „Zietdaar, Ed. Mog. Heeren!” zegt de minister ten slotte, „onze beschouwing; zietdaar onze wenschen, zietdaar ons verlangen. Mogten U. E. M. daarop uwe toestemming vergunnen, dan zal het gebruik der te verleenen gelden ter onzer verantwoording staan. Mogten U. E. M. onverhoopt uwe toestemming weigeren, dan zullen wij van alle verantwoordelijkheid ontslagen zijn.”

De beraadslagingen worden gesloten verklaard. Bij hoofdelijke omvrage verklaren zich 32 leden *tegen* en 21 stemmen *voor* het ontwerp, zoodat Z. M. eerbiedig zal worden verzocht, de voordragt in nadere overweging te nemen.

Voor: de heeren Jongsma, Borski, Mackay, Bijleveld, van Heemstra, Nederburgh, Kien, Telting, van Leeuwen, Timmers Verhoeven, Corneli, de Weichs de Wenne, Geradts, de Kempenaer, Hooft, Kniphorst, Lycklama à Nyeholt, Star Busmann, Menso, van Naamen en Enschedé.

Daarna is beraadslaagd over het ontwerp van wet, omtrent den verderen *verkoop van Domeinen*; welk ontwerp, na eenige discussiën, en na toegelicht en verdedigd te zijn door Z. Exc. den minister van financiën, wordt *aangenomen* met eene meerderheid van 50 tegen 3 stemmen. *Tegen:* de hh. Mutsaers, van Heloma en van Sasse van Ysselt.

De commissie tot de verzoekschriften brengt onderscheidene verslagen uit. (Voortzetting der beraadslagingen over de Grondwet morgen ochtend te elf uren).

Ter Groninger Courantdrukkerij van
C. M. van BOLHUIS HOITSEMA.